

▶ СПРАВА ПАТРЫЁТА

Спявае Гомельшчына,
тэ Гродзеншчына...
Што робіцца на гранты
Прэзідэнта?

стар. 5

▶ МАКСИМА МАЛАДЫХ

Хай-хіл у намінацыі
“Сола”. Такого “Кангрэс”
яшчэ не бачыў

стар. 7

▶ ПАЗІЦЫЯ

Як ліквідаваць кадравую
нішчыўніцу, або Мець
добрых настаўнікаў –
прэстыжна

стар. 10

▶ ЗЕМЛЯКІ

Летуець не шкодна!
Як капітан міліцыі
мастаком стаў

стар. 11

▶ КІНАПРАГЛЯД

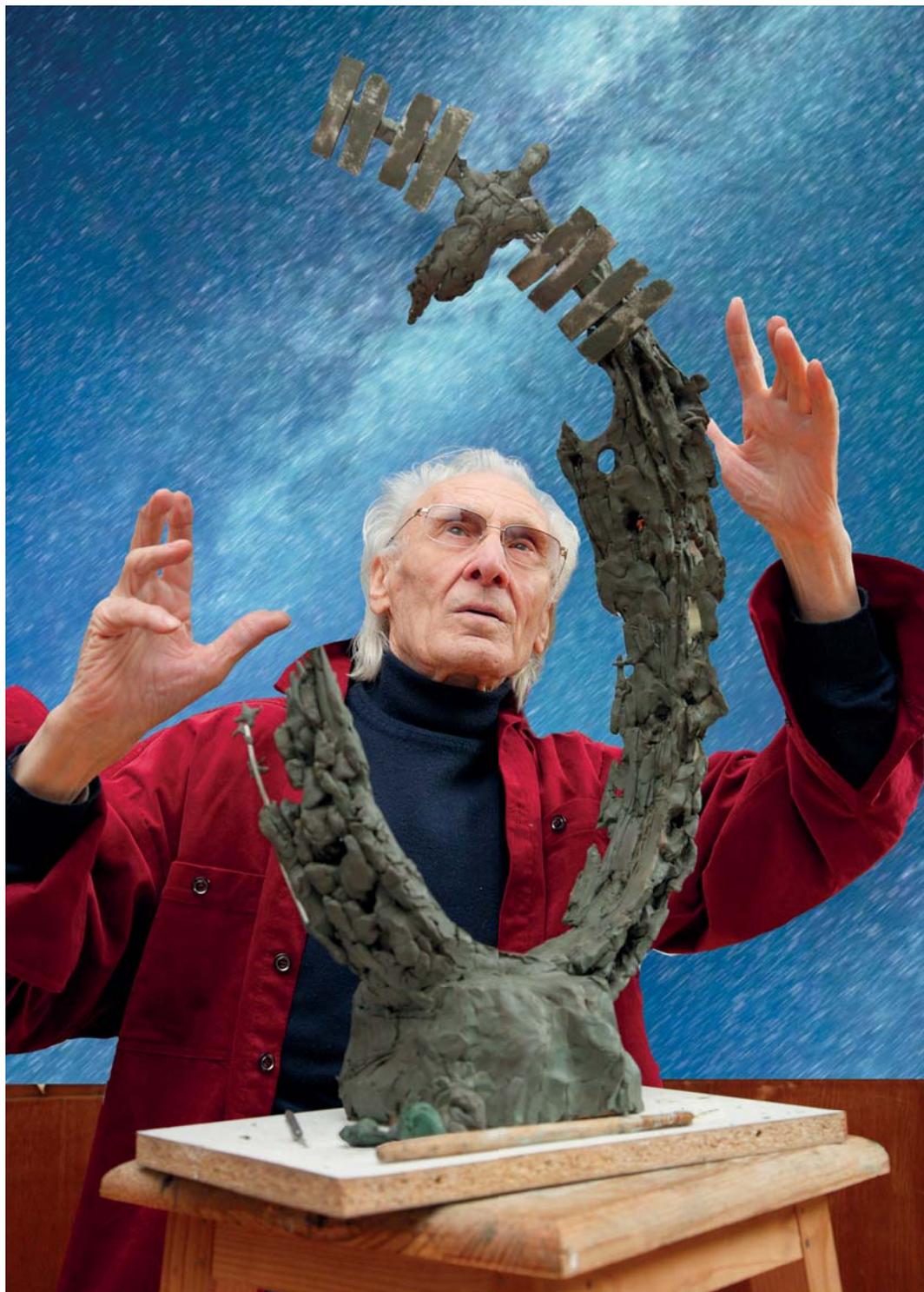
Нібы ўрывак
з дзённіка.
Стужка, што натхняе
марыць і ствараць

стар. 13

▶ У ПОШУКАХ ІСЦІНЫ

Зазірнуць у душы
продкаў і даведацца
пра іх светапогляд.
Таямніцы народнага
ікананісы

стар. 14–15

ЗОРНЫ ПАЛЁТ МАЙСТРА

Сёлета народнаму мастаку Беларусі Івану Міско споўніўся 91 год. У паважным узросце аўтар не спачывае на лаўрах, а працягвае старанна працаваць. Адна з новых работ – памятная дошка, якую размесціць на школе ў Чэрвені, дзе вучыўся Алег Навіцкі.

Увогуле ж, Іван Якімавіч зляпіў вобразы ці не ўсіх касманаўтаў былога Савецкага Саюза, а таксама прадстаўнікоў Польшчы, Кубы, Румыніі, Францыі, Германіі ды іншых краін. Частку вялізнага шэрага скульптурных партрэтаў да канца красавіка можна ўбачыць у экспазіцыі “Дыялог з космасам” у Маста-

кай галерэі Міхаіла Савіцкага. Акрамя твораў Івана Міско, там дэманструюцца ўнікальныя прадметы з калекцыі сям’і Юрыя Гагарына, фотаздымкі, пісьмовыя матэрыялы з расійскіх сховішчаў.

Яшчэ ў гэтым годзе выйшлі два дакументальныя фільмы, што апавядаюць пра зорны шлях мэтра. Да Дня касманаўтыкі тэлеканал “Беларусь 3” прэзентаваў стужку “Зямное прыцягненне Івана Міско”, а неўзабаве карціну-прысвячэнне выпусціла і Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”.

Працяг тэмы на стар. 13

Аляксандр Лукашэнка перадаў у дар Спаса-Праабражэнскаму храму абраз "Гасподзь Усёдзяржыцель"

Будзе ўсё нармальна

У гэтым Прэзідэнт запэўніў беларусаў падчас наведвання Спаса-Праабражэнскай царквы ў Шклове.

Кожны год на Вялікдзень Аляксандр Лукашэнка разам з вернікамі запальвае ў храме свечку. Сёлета Кіраўнік дзяржавы аправаўся ў Спаса-Праабражэнскую царкву ў Шклове.

Будаўніцтва помніка архітэктуры было распачата ў канцы XVIII стагоддзя фарвартам Кашырыны П'ямёнам Зорычам. Скончана ж — у другой палове XIX веку на сродкі Агаф'і Сідаравой. Гэтая жыхарка Шклова лічыцца заснавальніцай свята, якая дзейнічала ў гады агізізму, падчас Вялікай Айчыннай вайны. Сёння храму выдана комплекс уключэння

кае Спаса-Праабражэнскую царкву, нядзельную школу і прытчывы дом. Звяртаючыся да вернікаў, Прэзідэнт падкрэсліў, што Вялікдзень — добрае свята, напоўненае асаблівым чаканнямі, як і навадзінны дні. — Усе нашы — гдухоўныя, і свецкія — святы вельмі каштоўныя для нас, нашага народа. Ну хто скажа, што для нас Дзень Перамогі не

каштоўнае свята?.. — заўважыў беларускі Лідар. Што датычыцца Вялікадні, то ў гэты час Кіраўнік дзяржавы хочацца проста жыць спакойна, нічога не гаварыць і слухаць шпінны.

— У мяне так. Наўзона, і ў многіх. Хоць пасля працяглага посту людзі рытуяюцца: і царку, і скварку, і кавалачка хлеба, і кулічы, і булочки, і шпінак... Усё гэта ёсць. Але ўсё роўна гэта дзень асаблівы, дзень шанавання, — падзівіўся асабістым Аляксандар Лукашэнка.

У віншаванні, з якім Прэзідэнт звярнуўся са старажытнага храма да беларусаў, адзначана:

— Міру вам і здароўя. Усё астатняе мы знойдзем. Не знойдзем — як я часта кажу, купім. А здароўе не купіш. Свет — вакол вы бачыце, што робіцца, — і нам каштуе каласальных намаганняў, каб захаваць гэты мірны астравок. Калі мы будзем займацца сваёй справай, кожны сваёй справай, мы захаваем мір, мы зробім неверагоднае. У гэты сітуацыі мы захаваем мір на гэтай зямлі, калі вакол усё бурліць, шуміць.

Кіраўнік дзяржавы таксама пажадаў жыць спакойна, ішчасліва. Галюнае, па словах Лідара, каб былі здаровыя дзеці.

Працяг тэмы беларускага кінапалі на стар. 14—15

Падтрымаць адораных

Больш за паўтара мільёна беларускіх рублёў выдаткуюць для адораных юнакоў і дзячэц.

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 13 красавіка падпісаў распараджэнне аб заахвочванні адоранай моладзі. З рэзервавага фонду Кіраўнік дзяржавы будзе выдзелена больш за Br1,5 міль спецыяльнаму фонду Прэзідэнта па сацыяльнай падтрымцы адоранай моладзі. Сродкі накіруюць на заахвочванне вучняў і студэнтаў, асоб, якія іх падтрымалі, а таксама на матэрыяльную падтрымку інтэлектуальных і творчых аб'яднанняў навучэнцаў.

Акрамя таго, распараджэннем зацверджана раішчэнне савета фонду аб назначэнні 152 ступеннай Прэзідэнта Беларусі студэнтам і курсантам устаноў вышэйшай адукацыі за асабліва поспеху ў вучобе, навукова-даследчай і творчай дзейнасці. Распаражэнне накіравана на вывядзенне і падтрымку найбольш матываваных і адораных студэнтаў, стварэнне спрыяльных умоў для далейшага развіцця іх здольнасцей і паспяховай вучобы.

Падрабязнасці — на сайце president.gov.by

Разам з мастацтвам

Апаратная нарада першага намесніка Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віяцкі Грамадзі з начальнікамі Упраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 18 красавіка.

Дзякуючы сродкам відэасувязі, у пасяджэнні паўдзельнічалі таксама начальнікі Упраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў. Абмяркоўваліся арганізацыя акцыі "Разам з мастацтвам", у рамках якой

абдуцтва сустрачы эстрадных выканаўцаў і аўтару песень з творчай моладдзю рэгіёнаў у мясцовых устаноў культуры. Першае мерапрыемства ў межах акцыі правялі 20 красавіка ў Мінскім дзяржаўным мастацкім каледжы імя А. К. Лебавы.

Акрамя таго, дзяляговыя пляцоўкі і выступленні зладзяць у Гераньскім Іўеўскага раёна, Навагрудку, Століне, Гродне, Рэчыцы, Віцебску, Чашніку, Асіповічах, Шклове, Бабруйску, Касцюковічах, Слуцку, Буда-Кашалёве,

Бяроза, Вараняве, Пастаўскага раёна, Маладзечна, Магілёве, Барысаўе, Баранавічы, Іванане, Брэсце, Мазыры, Нясвіжы, Палачку, Чэрвень і Гарыдку, а таксама ў Мінскім гарадскім палацы культуры, Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў, Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і Мінскім дзяржаўным музычным каледжы імя М. І. Глінкі.

Прыкласці руку — ёсць куды

Каля трох мільёнаў беларусаў выйшлі сёння на Рэспубліканскі суботнік.

У мэтах мерапрыемства — добрааўпадкаванне і ўборка мемарыяльных комплексаў, месцаў баявой і воінскай славы, пахаванняў часоў Вялікай Айчыннай вайны, гісторыка-культурных каштоўнасцей, аб'ектаў і гэральтэры населеных пунктаў. Таксама праводзіцца пасадка дрэў, азеленненне.

Лакаўны суботнікі для супрацоўнікаў апарату Міністэрства культуры ствараюцца ў археалагічных комплексах IX—XI стагоддзяў калі ўскі і аналіз летніцкіх дзедзенняў дазвалялі гісторыку А. Ясіненку ішчы ў канцы 1920-х выказаць зладзку, што Мінск першапачаткова раз-

мяшчаўся там. Піпэтэзе быў прысвечаны неапублікаваны артыкул вучонага, у друку ж гэтыя звесткі ўпершыню з'явіліся ў "Мадой аветскай энцыклапедыі" у 1937-м. "Сначатку горад знаходзіўся на раці Менны, у 1066-м быў зразломлены, спалены кіеўскім князем Ізяславам і перанесены на р. Свіслач".

Калі ўскі на Менны археалагічны выкапвалі рэшткі посуду, зброю, прыражэнні, артыфакты са Скандынавіі, Візантыі, Егіпта. Пачав з гарадзішчам больш сканізаваным шмат паселішчам, якія займалі каля 30 гектараў, а шчыльнасць насельніцтва з'яўлялася адной з самых высокіх у Палачкім княстве — той Мінск ставіў з ваколіцамі мошні на прылеглым тэрыторыі. У суботніку для Гарадзішча таксама удзельнічаюць работнікі Нацыянальнай

акадэміі навук Беларусі, Мінскага раёнага выканаўчага камітэта. На расчышчанай тэрыторыі ўстаноўчыя новы ахоўны знак аб прысвечанні археалагічнаму комплексу статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці ішчы ўжо другой катэгорыі. Аб'екты такага класа маюць нацыянальнае значэнне.

А заробленні беларусамі на Рэспубліканскім суботніку грошы пойдць на рэканструкцыю мемарыяльнага комплексу вязням Азярскага лагера смерці на стварэнне рэспубліканскага інтэра патрыятычнага выхавання моладзі на базе Корыньскага ўмацавання Брэсцкай крэпасці.

Творчае падарожжа ў краіну зубра

У самым сэрцы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі — у галерэі "Атрыум" — 13 красавіка адбылося ўрачыстае адкрыццё літаратурна-мастацкай выставы "Мікола Гусоўскі. Песня пра зубра", прымеркаванай да 500-гадовага юбілею першага выдання знакамітай паэмы. Арганізатарамі праекта выступілі Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Беларускае саюза мастакоў і гімназія-каледж мастацтваў імя І. В. Ахрэмычы.

тва, адзін з удзельнікаў выставы Усевалад Свентахоўскі і загадчык кафедры гісторыі і тэорыі мастацтва, мастак і мастацтвазнаўца Яўген Шулькевіч.

Імя Міколы Гусоўскага займае пачэснае месца спіс родных імён ўсёй Беларусі. Прадстаўнікі новаваласкай паэзіі і адзін з заснавальнікаў жанру праэпічнай паэмы ў літаратуры Усходняй Еўропы калінуў па сабе некалькі буйных твораў, нізку вершаў і прысвячэнняў. Але сусветную славу майстар слова здабыў

дзякуючы дэбютнай рабоце "Carmen de statura feritate ac venatione Bisontis" — "Песня пра выгілад, лютасць зубра і паліванне на яго". Менавіта гэтай працы было накіраванае доўгае жыццё і ўвага даследчыкаў і прыхільнікаў. Дзякуючы таленту і багатаму досведу Гусоўскага, паэма ператварылася ў песню сэрца літаратара, сапраўдны гімн Бяшчыўчыне — гістарычнай Літве, Вялікаму Княству Літоўскаму.

Але нельга забываць, якія складаныя, цяжкія былі часы, калі жыў і ствараў май-

стар, — бясконыя войны як на ралізме, так і ва ўсёй Еўропе. І таму "Песня" — у першую чаргу заклік гуманіста Гусоўскага да спынення міжусобіц і кровапраліцця. І заклік гэты, што чырвоная ніткі праходзіць праз апісанне векавых пушчаў, і сёння, на вялікі жаль, не губляе актуальнасці. Сваёасобівае "Адвечная песня" — "Песні пра зубра" і вобраза яе аўтара неадноўна звярталіся знакамітыя беларускія мастакі. На выставе прапанаваны выданыя паэмы з ілюстрацыямі Арлена Кашкурэвіча, Уладзіміра Савіча, Міхаіла Басалыгі, Барыса Заборана і асобныя аўтарскія эстампы. У экспазіцыі дэманструюцца пераклады "Песні пра зубра" на беларускую мову Яўза Семжона і Уладзіміра Шаптона, на рускую — Якава Парэцкага, а таксама на беларускую. Сярод выданаў варты адзначыць адмысловае трохмоўнае (на латышскай, беларускай і рускай), якое выйшла ў 1980-м да 500-годдзя Міколы Гусоўскага. З нагоды юбілею, дарэчы, імя паэта было ўнесена ЮНЕСКА ў каліяндар памятных міжнародных дат. Праўда, адносна часу нараджэння гуманіста ў даследчыкаў няма аднагалоснасці. Мы ўжо пісалі аб гэтым і некаторых малявадзкіх і новых фактах з жыцця славуагата земляка ("К", № 6, 2022).

Абнае месца на выставе займаюць публікацыі беларускіх мастацтвазнаўцаў і вершы паэтаў, прысвечаныя Міколу Гусоўскаму. Адзін з найкавейшых экспанатаў праекта — выданыя паэмы, выкананыя беларускім графікам Юрыем Якавенкам у элітарным напрамку кніжнага мастацтва — livre d'artiste. Артэфакт створаны цалкам уручную, аздоблены 13 гравюрамі ў тэхніках афорта і мешацтынта. Як і ў часы Гусоўскага, выданне надрукавана на паперы ручной працы, а вокладка зроблена з натуральных матэрыялаў.

Што датычыцца мастацкага складніка экспазіцыі, то паліама на твор як на значную падзею ў беларускай культуры падзівіліся сталыя айчыныя майстры Усевалад Свентахоўскі, Андрэй Васілеўскі, Станіслаў Сутніца, Лізавета Пастуханка, Міхаіл Шышкаў, Дар'я Шыкава. Таксама — майстранты, студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і навучэнцы гімназія-каледжа імя І. В. Ахрэмычы.

Пераасэнсаванні ўдзельніц эпічнай песні пра ралізм і народ прастануены ў лібава-высокім друку, жывапісе, графіцы і каліграфіі, у жанрах партрэта, сюжетнай кампазіцыі. У работах мастакоў перададзены вынікі эксперыменту па стварэнні і аднаўленні шрыфтавых напісанняў, інтэгрэцый тытульнага аркуша і кампазіцый на аснове арыгінальных стонарак "Песні пра зубра", шытагі з паэмы, раліе, перакладзены на кітайскую мову, а таксама маляўніча аілюстраваны сюжэты ліній, адметныя вобразы, прыжыццёвыя напісанняў. Уладар беларускіх пушчаў зубр, падобнае апісанні Гусоўскаму, успрымаецца на выставе як дэяграфічны вобраз Бяшчыўчыны, сімвал нашай зямлі.

Экспазіцыя дазваляе здзейсніць чароўнае падарожжа на паўтэрыагадоўзі ўласці роднай гісторыі і ўсклаі ўласнае ўвядзенне аб велічы прокдаў сучасных беларусаў.

Міцлэр ЮРКЕВІЧ

"Бібліяноч" кіпіць — чытач не спіць

Гульні, майстар-класы, творчыя сустрачкі. Увора, роўна ў 19.00, бібліятэка Беларусі распачала "Бібліяноч-2023". Чым кніжныя скарбніцы пацешылі наведвальнікаў?

Нацыянальная бібліятэка Беларусі прапанавала гасціям "Бібліяночы" у праграме былі квесты, літаратурны салон, настольныя гульні, этнавераванні і нават чай-аб прысвечанні археалагічнаму комплексу статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці ішчы ўжо другой катэгорыі. Аб'екты такага класа маюць нацыянальнае значэнне.

А заробленні беларусамі на Рэспубліканскім суботніку грошы пойдць на рэканструкцыю мемарыяльнага комплексу вязням Азярскага лагера смерці на стварэнне рэспубліканскага інтэра патрыятычнага выхавання моладзі на базе Корыньскага ўмацавання Брэсцкай крэпасці.

бібліятэкі, здзейсніць падарожжа па фондзе рэдкай кнігі, даведкаца пра сакрэты вечнай малодасці, уласноручна вырабіць абярэг, паспаборнічы і інтэлектуальны бітве "Выбух мозга" і прадоўжыць напой у начным фітэбарах. Тым часам на дзіцячых пляцоўках Нулік і Сімка вучылі малых скетчынгу і дапамагалі ствараць пацешныя налелкі.

Цэнтральная навукова-бібліятэка імя Яўківа Коласа НАН Беларусі зладзіла мерапрыемства "Тэрыторыя навук", дзе можна было адправіцца ў далёкае мінулае, убачыць экспанаты археалагічна-антрапалагічнай выставы, адлучыць сябе даследчыкам і дакрануцца да тамака. Дзевяць парадавалаў выступленні юных артыстаў.

Рэспубліканская навукова-медыцынская бібліятэка запрапіла на "Начны абанемент", дазволішы чытачам зазірнуць за кулісы распрацоўкі электроннай медыцынскай

вага пра экалогію і здароўе, а пры жадаванні — захапіць кніжку з "Літаратурнага запам'ядавання".

Цэнтральная дзіцячая бібліятэка імя М. Астроўскага запрапіла юных жыхароў сталіцы на "Бібліяпрыцемкі". Хлопчыкаў і дзівчычак чакалі кніжныя феа, тэатрылізаваныя чытанні, літаратурныя віктарыны і мора прыемных сюрпрызаў.

Цэнтральная бібліятэка імя Я. Купалы падтрымвала маштабную праграму, прысвечаную беларускім графікам. Гасцей таксама пацешылі фотазона з праметамі народнага побыту, майстар-класы па саломалляпенні і вырабе беларускай ількі-абярэта. Для маленчкіх працавалі інтэрактыўныя пляюкы, "Пальчыкавы тэатр", прайшоў вярчэрні кінасеанс.

Захапіла "Бібліяноч" і рэгіёны. Так, навукова-бібліятэка Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы правяла "Бібліятэчны

квест па лабірынтах Залістоўра". Ахвотныя змалі прымерцаць вобраза герояў Літоўска Кэрала, наведваўшы студыю акаварму Чэшскага Ката, разгадаць загадкі ад Капаліяноўска. Сіні Вусенні раздаваў парадкі, Белы Трусік прапаноўваў забавы. А на балі ў Чырвонай Каралеваі албўсы бастрыгройшы аўдэічны падакрукаў ад Алісы.

Сетка бібліятэкі Кіраўскага раёна прывабляла чытачоў эксперсі праграму, або Бібліятэка без меж". Славутарэдскага — "Мадой кнігі". Хоімскага — прапанаванай "Сус-трэнэсес ў гэту «Бібліяноч!»".

Шклоўскага цэнтральная бібліятэка з нагоды 100-гадовага юбілею запрапіла сваіх прыхільнікаў у літаратурную гасціўню "Бібліятэка збірае сяброў".

Дарчы, да маштабнай акцыі мог дадучыцца кожны ахвотнік: уваход для амагараў чытанія быў воольны.

Марыя Карпянкова, Юген Сахута і Волга Трубан на адкрыцці выставы

Рамка для фотаздымкаў з калекцыі Волгі Пранкевіч (Белаазёрск)

Рамка для фотаздымка, зробленая Васілём Калініным з Ліпльубі Брэсцкага раёна

Акенца ў свет прыгожага

Што такое “відзікі” і чым яны адметныя?

Беларуская рэспубліканская навукова-метадычная рада па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры б сакавіка аднаголісна падтрымала прапанову аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці традыцый роспісу па шкле, пашыранай у Бярозаўскім і Пружанскім раёнах Брэсцкай вобласці. Гэты звычай распасюджаны і ў іншых мясцінах нашай краіны.

Рамка для фотаздымка, выкананая Таццянай Зданевіч з Бярозы

“Галубы” Васіля Калініна

35 красавіка па 14 мая ў мастацкай галерэі Мінскага абласнога цэнтру народнай творчасці працуе выстава “Відзікі: беларускі традыцыйны роспіс па шкле” (“відзікі” — адна з назваў такіх выяў на Вілейшчыне). Палобныя карцінкі разам з малюнкамі дзяўчынамі, рунікамі і тэкставымі пэціямі такія важныя часткі сельскага быт’ера ў сярэдзіне мінулага і пагляд высювак жыхароў на прыгожыя. У экспазіцыі прадставлены разнастайны віды роспісу па шкле: рамкі для фотаздымкаў і абразоў, іконы, сюжэты кампазіцый розных жанраў.

ларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Цэнтру даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея і Влейскага краязнаўчага музея, з фотаздымкаў літаратурна-краязнаўчага музея “Спадчына” Даманьскай сярэдняй школы, а таксама з прыватных калекцыяў. Экспазіцыя складаецца з некалькіх тэматычных зон: у адной з секцый прадставлены абразы і рамкі для іх, у іншай — жанравыя карцінкі рознай тэматыкі: выявы кветак, жывёл, значныя партрэты, пераіманні класічных сюжэтаў рускіх мастакоў.

ТВОРЫ І БІЯГРАФІІ

Працы, даступныя тут, выкананы народнымі майстрамі ў 1920—1970 гады. На жаль, высветлілі імёны аўтараў найбольш ашуканых весткі аб такіх рамесніках, як Алена Васілеўская, Васіль Калінін, Еўдакія Кілімашэвіч, Аляксандра Кутняна, Алена Макоўчык, Іосіф Мысліцкі ды іншыя. Шкавы акцэнт выставы — ваенны фотартэрт мастака з Нясвіжа Іосіфа Мысліцкага і даведка са шпітала, дзе ўмелец лячыўся ўвесну 1945 года. У дакуменце адзначана, што народны майстар стар выкаваў вялікую рабату па афармленні палат. Прасутнічалі на адкрыцці экспазіцыі і напішкі мастацкі Алены Васілеўскай, якая жыла ў Здзітаве Бярозаўскага раёна.

НАЙЛЕПШЫЕ З УСЕЙ КРАІНЫ

Праекту ўдалося сабраць “відзікі” не толькі з Міншчыны і Брэсцчыны, але і з Гомельшчыны, у тым ліку з чарнібальскай зоны асялення — адмысловай адзначэння: работ з гэтага рэгіёна засталіся лічаныя адзінкі. Акрамя роспісу, створаных у мінулым стагоддзі, у экспазіцыі паказаны здымкі трох сучасных народных майстроў — Марыі Кулешай з Пружанаў, Волгі Плескай з Клецка і Таццяны Зданевіч з Бярозы.

Адзіна з куратароў выстаў, вядучы мастацкі аддзел традыцыйнага мастацтва Марыя Карпянкова, падкрэсліла: ідэяй натхнілі яе праекта выступіла малодшы навуковы супрацоўнік аддзела фальклору і культуры славянскіх народаў Цэнтру даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Волга Трубан. Сама

Волга распавядала, што ўпершыню знайшла адзін з узороў роспісу па шкле ўсюго тры гады таму. Тады яна нават не магла падаумаць, што настолькі зацікавіцца гэтым мастацтвам і зноў не паўдзельнічаць у арганізацыі палобнай экспазіцыі.

АДРАДЖЭННЕ ЗАБЫТАЙ ТРАДЫЦЫІ

Паўстагоддзі таму такія выявы былі амаль у кожнай сялянскай хаце. Але рамяство паступова страчвала актуальнасць, працягвалі малюваць толькі адзінкавыя майстры — як, напрыклад, Алена Макоўчык з вёскі Совіна Бярозаўскага раёна. Аднавіць звычай удалося дзякуючы Марыі Кулешай з Пружанаў. Яна абышла ўсё мястэчка, аб’ехала нямама сёл — шукала работы старых майстроў, каб засвоіць манеру, тэхніку. Цікаваць да гэтага віду творчасці пераняла ад свайго бацькоў, перадала вельмі дачцэ. Прадаўжаюць традыцыю і ўнучкі рамесніцы. Марыя Мікалаеўна папулярныя роспіс па шкле з дапамогай выстаў і майстар-класаў, заахочае маладых мастакоў.

Новае жывое роспіс па шкле атрымаў у 2006 годзе, калі Марыя Кулешай заснавала ў Пружанскім гарадскім палатцы культуры гурток “Шкілніка-малыянка”. Пачаліся экспедыцыі па даследаванні гэтага мастацтва, семінары і майстар-класы, дзеці авалодвалі навыкамі ў групах, малых ад-

мыслючы вучыліся на курсах павышэння кваліфікацыі, пераймаў і ўменні ў старэйшых умельцаў з вёскаў, стаў уладальніцаў у экспазіцыі і конкурснага запатрабаваным сродкам хутка аздобіць інтэр’ер хаты. Цяпер калекцыі малюнкаў на шкле вазілі па кірмашах, дзе выявы карысталіся вялікім попытам, бо прадаваліся па даволі сінпых коштах. Юген Сахута адзначыў, што мастацтвазнаўцы доўгі час лічылі “відзікі” не вартымі захавання і вывучэння, пакуль не пачалі сутыкацца з найлепшымі ўзораў роспісу, выкананымі не для масавага продажу, а канкрэтнымі майстрамі для ўпрыгажэння ўласных хат.

Роспісам па шкле з 1996 года займаецца і народны майстар Таццяна Зданевіч з Бярозы, загадчы мастацкага аддзлення мясцовай дзіцячай школы мастацтваў № 21 кіраўнік узорнай студыі доктарыўна-пракладнага мастацтва “Папараць”. Адмысловае распаўсюдзіла альбом з матэрыяламі аб рамесніках мінулага і цяперашняга стагоддзя, назапашанымі падчас экспедыцый па Бярозаўшчыне. А народны майстар Волга Плеска з Клецкага раёна Мінскай вобласці адраджэе роспіс па шкле ў сям’і з дапамогай выстаў і майстар-класаў, заахочае маладых мастакоў.

НАДЗЕІ НА СВЕТЛУЮ БУДУЧЫНЮ

Доктар мастацтвазнаўства, прафесар, вядучы навуковы супрацоўнік Цэнтру даследаванняў беларускай культуры,

Антон РУДАК Фота аўтара

Не перарвалася павязь часоў

За кошт спецыяльных грантаў Прэзідэнта сёлета рэалізуецца 10 творчых праектаў у галіне культуры. Выплата удастоіліся адмыслоўцы, якія ўжо зрабілі вялікі ўнёсак у развіццё сферы. Дадатковыя падтрымка дзяржавы дапаможа пайсці далей у даследаванні і папулярныя нацыянальнай спадчыны, ва ўмацаванні гістарычнай памяці.

СПЯВАЕ ГОМЕЛЬШЧЫНА

Метадыст па народных тэатрах, абрадах і фальклоры Гомельскага абласнога цэнтру народнай творчасці Ірына Глушэц працуе над інтэрактыўным выставачным праектам “Спеўная спадчына Гомельшчыны”. Ён накіраваны на адраджэнне ў сучасных умовах, выкарыстанне ў працы ўстаноў культуры, у экскурсійнай і турыстычнай дзейнасці народных традыцый і тэхналогіі вырабу кашома.

Па словах Ірыны Валер’евны, праект будзе даступны наведвальнікам з красавіка па лістапад. І хоць прапундуецца прэзентацыя толькі на адной п’яніноўцы, у перспектыве экспазіцыя можа стаць пераасонай. Праз стэндзі з фотаздымкамі і майстар-класы для ўсіх ахвотных. Таксама кааляцыя рэстаўрацыя габеленаў Алены Шунейка і арганізацыя пастаяннай персанальнай выставы аўтара “Тактыльныя аватары”, дзе размяшчаюцца працы — прыватныя роліма, “Вясна Панямонна”, “Гродзенская ратуша”, “Вясёлка творчасці”, “Квіт-

Сёлета разам з калегамі рамесніца рэалізуе праект “Ад прадзвіжы да ткацтва”, які мае на мэце адраджэнне традыцыйных тэхналогій і іх выкарыстанне ў працы ўстаноў культуры, у экскурсійнай і турыстычнай дзейнасці. Першай часткай была лотаўска-абласная выстава “Народныя традыцыйныя вытокі”, на якой прэзентавалі работы 22 твораў рэгіёна, што маюць пачэсны статус “Народны майстар Беларусі”. А ўжо ў чэрвені ў Гродне пройдзе абласное свята традыцыйных раместваў.

Цыяга года запланаваныя семінар-практыкум для спецыялістаў раённых цэнтраў творчасці і кіраўнікоў клубных устаноў, фарміраванне базы дзяцей аб тэхніцы вырабам Гродзеншчыны і майстар-класы для ўсіх ахвотных. Таксама кааляцыя рэстаўрацыя габеленаў Алены Шунейка і арганізацыя пастаяннай персанальнай выставы аўтара “Тактыльныя аватары”, дзе размяшчаюцца працы — прыватныя роліма, “Вясна Панямонна”, “Гродзенская ратуша”, “Вясёлка творчасці”, “Квіт-

Алена Шунейка

Габелен “Гісторыя жывяць ніц”

У дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключаныя спеўны стиль Тураўскага мікрэчча Грыпяці — Свігі, мясцовыя песенныя стлы выканання абрадавых і пазаабрадавых твораў фальклорным калектывам “Палескія напелы” з Дзельчыцкага раёна і гуртом вёскі Казлы Ельскага раёна.

неочая Гродзеншчына”. Нарэшце, экспазіцыя АМШНТ папоўніцца новымі вырабамі выдомай мастачкі да Гола міру і стварэння. Ужо шпир Алена Феліксаўна шчырэ над чарговым машабным габеленам аб Панямонні.

АБ НЕЗАБЫУНАЙ ТРАГЕДЫІ

Музей Гомельскага палацава-паркавага ансамбля летась зладзіў знакавыя выставы “Бывае, людзі...” Факты аб значнасці нацыянальнай спадчыны Юрыя Панькоў, фоталакаментальна экспазіцыя будзе складацца з некалькіх блокаў: “Дзіцячыя вобразы”, “Дзіцячыя гісторыі”, “Месцы прымусовага ўтрымання дзяцей” і “Дзіцячыя дамы”.

Ад пачатку года адмыслова рупліва збіраюць матэрыялы, вивучаюць архівы і музейныя фонды, аптываюць людзей сталага веку — непасрэдных сведкаў падзей.

Праект запранце ў лістападзе ў музеі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля, а пазней выставу накіруюць у раённую гісторыка-краязнаўчую музейную вобласць. Таксама да старту перасонаў экспазіцыі выддуць тэматычныя каталогі.

Данііл ШЭЙКА

Фрагменты экспазіцыі “Бывае, людзі...”

Носбіты спеўных традыцыйных Гомельшчыны

Складнікі шчаслівага жэрабля

У наступным годзе Бялынічы стануць п'ятнаццатай культурнай сталіцай Беларусі. Для гэтага ёсць усе неабходныя перадумовы.

Па-першае, тры гады таму мястэчка атрымала права прывесці Дзень беларускага пісьменства. Да быцця рэспубліканскага мерапрыемства тут добраўпарадкавалі вуліцы і дамы, аб'екты сацыяльнай інфраструктуры. Рэканструявалі парк “Ліпавы гай”, абнавілі мясцовую Алею Герояў, Дом культуры і бібліятэку. Новы будынак атрымаў музей імя Вітольда Бялыніцкага-Бяліцкага.

Па-другое, Бялынічы маюць прыгожы міфалагічны бэкграўнд. Напрыклад, беларусе з інаша рэгіёна наўрад ці загаледша, акуль пайшла назва гарадка, а вось для турыстаў-палкаўці ці ўкраінцаў нашы Бялынічы — “бялэ ношэ” ці “білі ноці”, белыя ночы. І гэта дакладна так.

КАЗКІ І БЫЛЬ

Праваслаўныя распавядаюць, што манахі, якія ў XIII стагоддзі ратавалі ад татар, прынесьлі з Кіева-Пячэрскай лаўры ў храм паселіцца на раці Друць візантыйскі абраз Божай Маці, уначы ён зазвў — і ночы сталі светлымі, б'елымі. З той пары і пайшла назва Бялынічы.

Каталікі кажучы, маўляў, абраз намаліваў на аканіцы пілігрым, калі манахі сцяпалі літанію Божай Маці: жывапісец завяршыў сваю працу да сканчэння спеваў, і выявілася, што пілігрыма быў аніёл.

Паданні паданнімі, але дэ-факта Бялыніцкі абраз Божай Маці з'яўляецца адной з хрысціянскіх святыхаў Беларусі. Дакладна вядома, што з 1623 года ён знаходзіўся ў касцёле Маці Божай Шкапленер каталікаўскага ордэна кармелітаў. Ікона набыла славу нудзельнай палачыні Расіі з Ручку Паспалітай 1654—1667 гадоў. Талы абраз знаходзіўся ў Ляхавіцкай замку і, як лічылі сучаснікі, дапамог вытрымаць аблогу рускіх войскаў ваяводы І. Хаванскага. У 1761-м ікона была ўрачыста карананая алдымі залатымі каронамі з дазволу і па адмысловай бэле Папы Рымскага.

Абраз заставаўся ў Бялынічах і палачыні перадачы ў 1876-м касцёла праваслаўнаму духавенству. Яго дагтуль

ушаюнаваоць і каталікі, і праваслаўныя. У лепшыя часы да іконы штогод прыходзіла да 10 тысяч паломнікаў. На вялікі жал, арыгінал, які захоўваўся пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі, знік у гады Вялікай Айчыннай вайны разам з Крыжам святай Еўфрасіні Паласкай. Цяпер у сучасным храме прадстаўлены спіс, які таксама лічыцца цудадзейным. Перад ім моляцца аб збавленні ад хварод, аб суцішэнні ў смутку. Дзень ушанавання святнікі — 25 (12 па старым стылі) красавіка.

СПАДЧЫНА І КУЛЬТУРНЫЯ РЭАЛІІ

На тэрыторыі Бялыніцкага раёна знаходзіцца 74 мясцовыя гісторыка-культурныя помнікі, занесеныя ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусі. Усе гэтыя аб'екты маюць трэцюю катэгорыю каштоўнасці. Уласна ў Бялынічах размешчаны Мастацкі музей імя Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, заснаваны ў 1969 годзе. Гэты вядомы беларускі жывапісец-пейзажыст, народны мастак БССР і РСФСР, нарадзіўся ў фальварку Крынікі пад Бялынічамі.

Пры тым, што ў Бялынічах жывуць каля 10 тысяч чалавек, гарадок можа пахваліцца найнаўжым ажно двух гэтраў. Народны тэатр юнага гледачка быў створаны ў 1965-м. Яго рэпертуар складаецца з твораў беларускай і замежнай класікі, і гэс мясцовых аўтараў. Народны тэатр мініяцюр “Імпульс” паўстаў у 1968-м і мае добры творчы патэнцыял. Рэпертуар тэатра мініяцюр разнапланавы, але найбольшая ўвага надаецца актуальным пытанням пад надзеяннем праблем сённяшняга часу.

Са сваімі тэатральнымі пастаноўкамі абодва калектывы выступаюць як на рэійнай сцэне, так і ў высокаўх клубных установах, у агульнаадукацыйных школах. Акцёры самадзейных гэтраў — частка госяў маланаселеных і аддаленых вёскаў. Дзякуючы ім у раёне традыцыйна ладзяць практ “Бялыніцкага тэатральнага вясеня”.

Актыўную творчую дзейнасць вядуць народны ансамбль народнай музыкі і песні “Бялыніцкага музыкі” і

народны вакальны ансамбль “Бялыніца”. Яны дыпламанты міжнародных, рэспубліканскіх, абласных і раённых конкурсаў.

Ганаровае месца ў культурным жыцці Прыдурчскага краю займае і народны эстрадны ансамбль “Колеры”. Песні “Бялынічане”, “Прыдурчскі выканкама ўпэўнена, што Бялынічы як культурная сталіца зробілі значны ўнёсак у развіццё мастацтваў і творчасці рэгіёна, а таксама прылігце турыстаў. Да гэтага тэатр ужо рыхтуецца.

Volha Prystromskaya

КНІЖНЫЯ СКАРБНІЦЫ

Шчыруюць і працэіўні раённая бібліятэчная сетка. Згадаем толькі некаторыя з арганізаваных у краініцы мерапрыемстваў. У Бялыніцкай цэнтральнай раёняй бібліятэцы літаратурны клуб “Крыніца” зладзіў паэтычную гасцёўню “Пакуль паэты будучы пець, не быць Радзіме безьменнай”. Старшакласнікаў пазнаёмілі са светам беларускай паэзіі, з творчымі і жыццёвымі шляхамі паэтаў-юбіляраў 2023 года.

У Ланькоўскай сельскай бібліятэцы з 12 красавіка прапуе выстава “Прыгажосць Божая свету”, прымеркавана да Вялікадня. У экспазіцыі — кнігі пра свята, шкавія ідзі велікодных страў, тэматычныя мастацкія творы, сімвалы і атрыбуты свята.

У Кудзінскай сельскай бібліятэцы прайшла інтэлектуальная гульня “Дарогамі космоса”. Школьнікі, якія прысутнічалі на мерапрыемстве, зладзілі пра першы палёт у космас Юрыя Гагарына, дэвеліпавалі пра штурчныя спадарожнікі Зямлі.

Есьмяноўская сельская бібліятэка з Міжнароднага дня вызвалення взынў фашысцкіх канцлягэраў правяла публічныя агляды літаратуры ваяснай тэматыкі “Слухачыкі апошняга сведку”. Гутарка пра пакуты взынў нікога не пакінула абьякавымі.

Віктар ГАУРЫШ

РОЛЯ АСОБЫ

Да гісторыі гэтага мястэчка датычныя многія знакамтасці. Сярод іх — прадстаўнікі родаў Сапегу і Агіньскіх, нават Папа Рымскі Бенедыкт XIV. А ў наш час Бялынічан шчасіць на кіраўнікоў.

Папярэдні старшыня райвыканкама Васіль Захаранка зрабіў усё, каб тут прайшоў рэспубліканскае свята — Дзень беларускага пісьменства. Шляхерны кіраўнік раёна Volha Prystromskaya асабіста прэзентавала Бялынічы на конкурсе, дзе абралі культурную сталіцу Беларусі 2024 года. І перамагла, прывезла ў гарад ішоў ажно буйное рэспубліканскае мерапрыемства. Гэта значыць, што ішоў тут будучы і высокая гося, і інвестыцый ў развіццё сацыяльна-культурнай інфраструктуры.

Трэба адзначыць, што Volha Васільеўна мае дакладнае ўяўленне пра тое, як скарыстаць гісторыка-культурныя злавіткі раёна для развіцця мясцовай эканомікі. Старшыня райваляс, “Белая Русь” на музыку кіраўніка калектыва Віктара Халашова і словы мясцовай паэтка Алы Вайлаковай, сталі сапраўднай музычнай взытоўкай Бялыніцкага раёна. Усяго Віктар Халашоў стварыў больш за 40 песень.

З ПЕРШЫХ ВУСАЎ

Па словах Volgi Prystromskaya, актывізаваная праца па брэндыванні сферы культуры. Гэта пошук асаблівасцей, “фішак”, якія могуць стаць прывабнымі для турыстаў.

— Бялыніччына — край азёр і лясоў. Таму мы аднаўляем ішоўчыя і распарабваем новыя турысцкія маршруты, — распавядае Volha Васільеўна. — У нас шматлікіх жывёл. З іх мы абралі свой мясцовы талісман. Ім стаў... пакуль гэта сакрэт. Калі зашведзілі на выканкам, тады дэвеліпавалі.

— У раёне шмат журавін. Праісць не загоўкі вельмі малінуцы. Таму нядзіўна, што ягада таксама стала мясцовым культурным брэндам. На ім пастаянна робіцца акцэнт палачы разнастайных мерапрыемстваў. І гэта не беспалатна. Журавіны маюць істотнае паказчыкі ў спісе экспарту раёна.

— Яшчэ адзін наш мошны козыр — некаторыя з арганізаваных у краініцы мерапрыемстваў. У Бялыніцкай цэнтральнай раёняй бібліятэцы літаратурны клуб “Крыніца” зладзіў паэтычную гасцёўню “Пакуль паэты будучы пець, не быць Радзіме безьменнай”. Старшакласнікаў пазнаёмілі са светам беларускай паэзіі, з творчымі і жыццёвымі шляхамі паэтаў-юбіляраў 2023 года.

— У Ланькоўскай сельскай бібліятэцы з 12 красавіка прапуе выстава “Прыгажосць Божая свету”, прымеркавана да Вялікадня. У экспазіцыі — кнігі пра свята, шкавія ідзі велікодных страў, тэматычныя мастацкія творы, сімвалы і атрыбуты свята.

— У Кудзінскай сельскай бібліятэцы прайшла інтэлектуальная гульня “Дарогамі космоса”. Школьнікі, якія прысутнічалі на мерапрыемстве, зладзілі пра першы палёт у космас Юрыя Гагарына, дэвеліпавалі пра штурчныя спадарожнікі Зямлі.

— Есьмяноўская сельская бібліятэка з Міжнароднага дня вызвалення взынў фашысцкіх канцлягэраў правяла публічныя агляды літаратуры ваяснай тэматыкі “Слухачыкі апошняга сведку”. Гутарка пра пакуты взынў нікога не пакінула абьякавымі.

Энергія танца

Не кожны можа пахваліцца, што здолеў вызначыцца з прафесіяй у раннім узросце. Гэта не тычыцца Валерыі Кліноўца, якая заўсёды востра адчувала сваё вызначэнне: яна павінна прывесці сябе танцу. Куды прывяла дзячыную любові да харэаграфіі і чаго не бачыў “Дзек Кангрэс”? Адакца — у інтэрв’ю з гераіняй рубрыкі “Максіма маладых”.

— Валерыя, раскажыце, якім вы былі дзіцем?

— Звышактуўнай, дапытлівай і дружалюбнай дзячынкай, якая нічога не баялася. Я не была сарамлівай. Думаю, на гэта паўплывала атмасфера свабоды, у якой мяне выхоўвалі. Ва ўсіх дзяцей пыталі: “Кім ты хочаш стаць, калі вырастэш?” Я заўсёды адказвала: “Буду зоркай”, хаця сама не разумела, што робяць такія людзі.

— Як вы пазнаёміліся з танцам?

— Па аповеджах мамы, мае першыя крокі былі на дыбачках і мне спецыяльна клалі рукі на плечы, каб я апусцілася на ступні. Я заўсёды прытанцоўвала, і мяне называлі балерынай. Знаёмства з харэаграфіяй пачалося яшчэ ў дзіцячым садзе, а працягнулася ў гімназію-каледжы мастацтваў горада Магілёва, дзе маім правадніком у гэтым творчым свеце стала выкладчык Марына Іванавна Смірнова.

— Цяпер вы студэнтка першага курса спецыяльнасці “Харэаграфічнае мастацтва (эстрады танец)”. Чаму захвалі вучыцца менавіта ў БДУКМ?

— На маю думку, гэта самы маштабны і нават адзіны ў сваім родзе ўніверсітэт, дзе настолькі сканцэнтравана творчасць. Да наступлення я дакладна ўсведмляла, што хачу быць харэаграфам. Давялося выбіраць: пасля каледжа застацца і працаваць на размеркаванні ў родным горадзе ці паехаць у сталіцу, каб павысіць узровень у найлепшых педагогаў краіны. Другі варыянт падаўся больш прывабным. Я паспяхова вытрымала ўступныя іспыты і ўбачыла сваё імя ў спісе бюджэтынікаў.

— Распавядаеце пра ўражанні ад вучобы. Ці спрадзіліся ваыя чаканні?

— Шчыра кажучы, мне, як і многім студэнтам, не вельмі падабаецца зьяцца на лекцыях. Люблю актыўнасці і практычныя заняткі, напрыклад эстрадны трэнаж, дзе мы вывучаем базу розных стыляў. Прыблізнае ўяўленне аб ўніверсітэцкім жыцці ў мяне было, таму ўсё ідзе па плане. Адзінае, чаго хочацца, — ладзіць яшчэ некалькі гадзін да сутак. Не хапае часу: шмат рэпэціруем, рыхтуемся да канцэртаў, а таксама развіваемся па-за ўніверсітэтам.

— І дзякуючы гэтаму можаце ўдзельнічаць у самых ганаровых дзяржаўных мерапрыемствах. Якія эмоцыі адчуваеце, знаходзячыся на адной сцэне з вядомымі артыстамі?

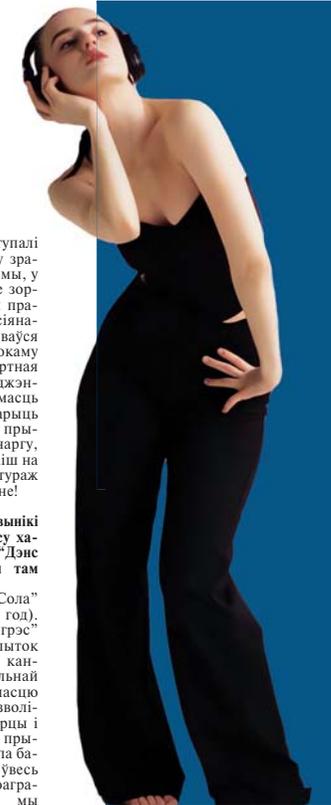
— Зусім нядаўна мы выступалі на “Песні года”. І я адразу зразумела маштабнасць праграмы, у якой былі залезнічаны ўсе зоркі беларускай эстрады. Мы працавалі ў камандзе прафесіяналаў, і кожны нумар прапісваўся дакладна па хвілінках. Выходзіла ўзроўню адпавядала канцэртная пляцоўка і гукавое суправаджэнне. Гэта класная магчымасць набрацца досведу і пагаварыцца са знымым людзьмі. Да іх прыхільнікі выстройваюцца ў чаргу, каб узняць аўтограф, а ты стаіш на сцэне побач і стварэш антураж для песень. Крутое адчуванне!

— Сёння падвяжыце вынікі II Рэспубліканскага конкурсу харэаграфічнага мастацтва “Дзек Кангрэс”. Які кірунак вы там прадстаўлялі?

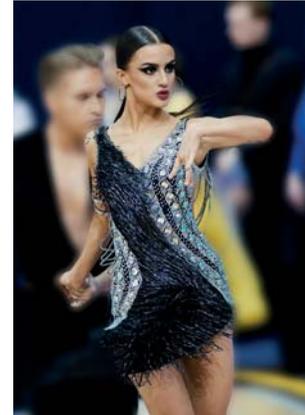
— Хай-хілс у намінацыі “Сола” (узроставаа група 16—21 год). Падаецца, такога “Кангрэс” яшчэ не бачыў. Гэта новы глыток паветра, які разбавіў масу канцэртнапрадзі і эксперыментальнай харэаграфіі. Нумар поўнаасця рабіла самастойна, гледзіць відэаролікі на YouTube. Цяпер у маім жыцці шчальна замацаваўся хай-хілс — стэль, які аб’яўляе балерына кірунак з эстрадным. Гэта танец на высокіх аб’ясах, што патрабуе стойкасці і вытрымкі.

— Але ж на вашым творчым пляку былі балерыны танцы.

— У балерыны танцы я прайшла ў 16, што па мерках гэтага спорту лічыцца познім тэрмінам, бо дзе-

Valeriya Klyncova

Кожны танец унікальны: ніхто не выканае яго так, як ты.

Valeriya Klyncova на Першынстве Беларусі па спецыяльна-балерынскіх танцах

ці пачынаюць займацца ў пяць гадоў. На той момант мне хачелася разнастаіць жыццё, ды і зьябар прапанаваў адважыцца на “авантуру” разам. Праз нейкі час я зразумела, што балерыны танцы перасладалі мяне заўжды. Часта з мамай наведвала конкурсы ў якасці гледачка: раскошныя сукенкі, рукі і музыка — усё стражнява заходзілава. Квяд года я сур’ёзна рыхтавала цела, трэніравалася штодня па 5—6 гадзін. Мне ўдалося выстуніць на рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах і заваяваць золата. Сточы на найвышэйшай прыступцы п’едэсталя, я адчувала неапісалыны гонар: мы з партнёрам абшлі парк, якія займаюцца балерынымі танцамі з дзіцяціна. Вядома, гэта вынік тытанічнай працы, дзякуючы якой я выхавала ў сабе вытрымку, жаюнакасць і ўпэўненасць, бо на паркет ты павінен выходзіць ужо пераможцам. Думаю, былых балерынаў не існуе, і калі-нікала імя мае прачынаецца жаданне вярнуцца ў тыя часы. На жалі ця ў нашасце, у жыцці паўзаў наступны этап у новым горадзе, і ўсе сілы сканцэнтраваны на развіцці ў сцэнах ўніверсітэта культуры.

— З якімі яшчэ стылямі танца вы знаёмыя?

— У гімназію-каледжы я добра вывучыла народны і эстрадны танец, а таксама класічную базу. Паралельна адкрылася для сябе такія стэль, які мін-хоп, вэбвін, пампінг. Спэцыяльна іх самастойна, гледзіць відэаролікі на YouTube. Цяпер у маім жыцці шчальна замацаваўся хай-хілс — стэль, які аб’яўляе балерына кірунак з эстрадным. Гэта танец на высокіх аб’ясах, што патрабуе стойкасці і вытрымкі.

— Наогул, што вы ўкладваеце ў паніцце “танец”?

— Яно асашыруецца са свабодай. Гэта тое, з чым я прачынаюся і засноваю, што суправаджае мяне цэлы дзень. Кожны танец унікальны: ніхто не выканае яго так, як ты.

У творчых ВНУ ў кожнага асаблівая энергетыка, якая зрабавяе. Я знаходжуся ў атмасферы, дзе немагчыма не натхніцца. Тут і выкладчыкі, і аднаргунікі — асобкі! Гляджу на іх і разумею, набылі ўсе таленавітасці і розныя. Гэта і маё твораць рабіць сумесныя перформансы, каб усіх здзіўляць.

— Якой вы бачыце сваю будучыню?

— Я атрымліваю асудле на працы з людзьмі. Мне падабаецца іх навучаць, таму жадаю паспрабаваць сябе ў прафесіі харэаграф-настаўнічыка. Але не плануаю аламуцца ад ідзі выступаць самай. Хачелася б зрабіць ўнёсак у ачынную культуру, каб імя Валерыі Кліноўца асашыравалася з крутымі і маштабнымі работамі!

Настасся ЮРКЕВІЧ

“Ідыёт” з “Беспасажніцай” — дзіўная пара?

Рэпертуар Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага папоўніўся двума знакавымі спектаклямі паводле рускай класікі. Гэта “Ідыёт” Ф. Дастаеўскага, прэм’ера якога была прымаркаваная да дня народзінаў пісьменніка, і “Opus 40. Беспасажніца” А. Астроўскага — акурат да 200-гадовага юбілею драматурга.

Насамрэч нічога дзіўнага ў гэтым няма, бо руская класіка на сцэне згаданага тэатра — хутчэй занамернасць, чым выключэнне. Назывць гэтыя спектаклі “дашкімі” (маўляў, як вымушана даніна пэўных датам) таксама нельга. Ні ў якім разе! Бо іх задума выношвалася доўгім часам і стала глыбока асэнсаваным падыходам да азначаных твораў.

“Ідыёт” з’явіўся на прапанову артыста і рэжысёра з Сербіі Івана Жыган. Яе ідзею не проста падтрымалі на дзяржаўным узроўні. Тэатр ашукнуўся з вялікім энтузіязмам: не засталася ў калектыве чалавека, які б не дапамог гасці ў яе скрупулёзнай працы. І гэта не толькі ўласна акцыя!

— Я вельмі ўзіцянна, — прызналася Івана ў прыватнай размове пасля прэм’еры, — мастацкаму кіраўніку тэатра Сяргею Кавальчыку, які сядзеў са мной побач, калі трэба было выставіць святло: ён лепей ведае вашу апаратуру.

Вялікі дзякуй кампазітару Цімуру Каліноўскаму: ён быў на кожнай рэпетыцыі, і менавіта ён знайшоў шытанскую песню “Ночка цёмная”, што выкарыстана ў спектаклі. Я схіляюся перад вашымі працаўніцамі пашывачка цэха, якія таксама сталі часткай тэатральнага космасу. Аб’явірачыся на акцыі беспасажніц, я запам’ятова працавала з гаюльным мастаком тэатра Алай Сарокінай, мы нават тканіны разам выбірлі, каб касцюмы былі ідэальнымі па тэкстуры і каларыраваным.

“Opus 40. Беспасажніца”

Выбар надзвычай складанага для сцэнічнага ўвасаблення рамана быў невыпадковым: Івана шмат гадоў іграла Настасья Піліпаўна ў сербскай пастаюўцы свайго бацькі Стэва Жыгана, які сам рабў ініцыяваў. Але, як ні дзіўна, у выкананне гэтай ролі нашай Веранікай Пляшквіч амаўне ўмешвалася, запал, шматголіў ёй актрысы неверагоднага таленту, якае прапанавала новы падыход да гэтай ролі!

Азначанае можна кожнаму, што здзейсніцца ў спектаклі. І гэта не толькі знянны артысты нахштал Андрэя Сенькіна

(князь Мышкін) ці Алега Коца (Фядышчанка), вядомыя па многіх спектаклях і кінастужках. Сапраўдным адкрыццём для шырокай публікі стаў тэмаперантны Аляксей Качан у ролі Рагожына — гэці, па словах Івана, “беларускі Марлон Брандо: у ім адразу бачыцца, нават у самым голасе чужыя энэргетыка, запал, шматголіўнасць характара, пыхцява прырода рускай душы”.

Прэз спектакль лейтматыўна праходзіць два вобразы-сімвалы — дом і дзеці. Дом становіцца ледзь не гаюўнай дзейнай асобай першага акта

(сцэнаграфія другога — лутпаліна з узгоркам і арэаліям, што літаральна пераносіць нас у нядаўна пастаўлены ў тым жа тэатры “Месяц у вёсцы” І. Тургенева). Вялікі двухпавярховы будынак то разворочваецца, дэманструючы розныя бакі свайго “характара” — начыння, то літаральна “навідзе” на героўў, ледзь не паглынаючы іх. Пры змене святла, якае адзіравае вільнуўню роллю, выцягае до мірна, то папрозівае. Бо, па задуме Івана, “гэта не проста дом, а жыўная істота, якае рухаецца, мае свой характар. Гэта і той дом, дзе жыве Дастаеўскі, і

“Ідыёт”

“Ідыёт”

ўсяго спектакля: менавіта яны цягнуў князя то ў адзін, то ў другі бок, прымушаючы ўвесь час рабўць выбар”.

Працягнуўся, завапелася дзеянне (тры з паловай гадзіны), навушны не безліч асацыятыўных шэрагаў, а мінімальнай колькасці цэнтральных вобразна-сімвалаў, закладзена ад перасансавання героўў і сітуацыя, абранне не нейкага аднаго ракурсу (бо ў класіцы ў спектакль увесь раман нерэальны), а паслядоўнае аповед, выкліканае жаданнем ахапіць па магчымасці яка мага болей, — гэтыя і іншыя аспекты сведчаць пра адцількі да эстэтыкі апошніх свеціх дзесяцігоддў. У анатацы рэжысёр выказаў на праўдзе цікавую, апаўведную сучасным тэндэнцыю ідэю — знірочнаста чарада дзівства, што была з ім у Швейцары. Альбо абгалуўлены вобраз усіх дзівяч зрамануў Дастаеўскага. Сымвал душоўнай чысціні героя. Нарэшце, матор

сам лёс Настасі Піліпаўны, і працяг моцы і прыгажосці гэтай гераніі, і смерць, што набліжаецца да кожнага з нас”. Тое ж тычыцца дзівяч, якае суправаджаец князя Мышкіна, бы маўклівай свелкі на фоне брагату цягніка, што сшыраджае, як “налга шумна, нафта прамысловыя становішчы ў чалавечтве”. Чацвёрта юных артыстаў — гэта “ці то анёлы, што захоўваюць Мышкіна, ці чарада дзівства, што была з ім у Швейцары. Альбо абгалуўлены вобраз усіх дзівяч зрамануў Дастаеўскага. Сымвал душоўнай чысціні героя. Нарэшце, матор

Увасабленне адной з найбольш вядомых п’еса А. Астроўскага атрымала назву “Opus 40. Беспасажніца”. Менавіта так быў пазначаны твор у аўтарскім чарніку, і ўжо гэтая дэталі разам са старадаўнім шрыфтам счыроўвае ў гісторыка-эпічнаы бок. У жанравым азначэнні “кірмаш нявест” спектакль акцэнтна менавіта першае слова. П’еса заўжды ўвасаблялася яка сацыяльна-псіхалагічна драма. Можна здадаць і адметныя копііны спектакль Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра, і працягліва канцэртаў альбу пастаюўку “Я рач...” Новага драматычнага, з якае калектыў запрошаны ў Кінесьму (Расія) на VI Міжнародны фестываль рускай класічнай драматургіі “Гарачае сэрца”. Гэтым разам усё іначай. Рэжысёр Сяргей Кавальчык ператварае дзеянне ў напраўду эпічны аповед, бачыць у драматургу не толькі “рускага Шэкспіра”, яка яго ў свой час ахрысціў, але і спадчыніка старажытнагрэчаскай міфалогіі, у чым канчаткова пераконавае фінал. Двой ў сымлі спектаклі хапае спасылак на творы сусветнай класікі, выбудуўваюцца сувязі А. Астроўскага з мастацка-літаратурнымі папярэднікамі і нашчадкамі.

Гаюўнай дзейнай асобай аказваецца народ. Спектакль наскрозь пранізаў народнымі тэсрэйма-танцамі ў жывым (і вельмі добрым, нават шматгалосым) выкананні артыстаў тэатра. Паслядоўнасьць канцэртных нумароў (ну проста хор імя Патнішчага!) не толькі дае сваеасаблівыя камментары, але і выбудоўвае паралельнае дзеянне, блізкае жанру фальклорна-эпічнай араторыі. Нават сцэнічна палюга зроблена пад вулгом, яка ў многіх оперных тэатрах свету, уключаючы наш Вількі.

У ролі Вечнасці выступае прырода — і найперш Волга, падобная да зачараванага возера з чэхаўскай “Чайкі”. Хаваі, воднае мігненне адбываюцца і ў ілюстрацыі столі, дзе чалавечыя фігуры пры такім ракурсе зверху ператвараюцца ў тумановыя плямкі. Сялірэсы ды і гэта! Гэты і яшчэ адна няўлоўная “падказка”: імя “Ларыса” перакладаецца са старажытнагрэчаскага як “чайка”.

Фінальны сцэна п’есы, дзе Ларыса ларуе сваю смерць і нават дзякуе за яе, ў спектаклі адсутнічае. Гэтая купюра кан-

чэткава пераводзіць дзеянне ў абрадава-міфалагічную сферу, не пакідаючы ніякіх сумнеўў у слушнасьці такой мадуляцыі. Карандышаў (вельмі разнастайны і напраўду шматабачны Сяргей Жбанкоў у гэтай складанай ролі) заставяе, выцягнуўшы руку з пісталятам: звычайна так выглядае оперная мізансцэна, што малое дуэль у традыцыйнай пастаюўцы “Юўгена Антона” П. Чайкоўскага. Не падае ад стрэлу, а гэтак жа замірае Ларыса (Вера Грышчэнка); пад народнай плячы, у зморчым філетавым святле пачынаецца ясельны абрад, толькі гэта вясеннае са смерцю. З лоўткі вясных палотнішчаў, што нядаўна былі хвалямі, сплітаюцца-счырчваюцца кося-змеі. У такім строі геранія сшыдохіць ульб сізны, усё быццам патане ў вечнасці. Але і гэта яшчэ не канец! У тым “постфінале” вакол гераніі групоўка іншыя дзівчаты, іх твары, літаральна прысцэнятыя адзін да аднаго, складаюць групоўку “партрэт нявест”, што выдзе да думкі пра шчыжкую жаночую долю ўвоўле.

У ролі Вечнасці выступае прырода — і найперш Волга, падобная да зачараванага возера з чэхаўскай “Чайкі”. Хаваі, воднае мігненне адбываюцца і ў ілюстрацыі столі, дзе чалавечыя фігуры пры такім ракурсе зверху ператвараюцца ў тумановыя плямкі. Сялірэсы ды і гэта! Гэты і яшчэ адна няўлоўная “падказка”: імя “Ларыса” перакладаецца са старажытнагрэчаскага як “чайка”.

Фінальны сцэна п’есы, дзе Ларыса ларуе сваю смерць і нават дзякуе за яе, ў спектаклі адсутнічае. Гэтая купюра кан-

чэткава пераводзіць дзеянне ў абрадава-міфалагічную сферу, не пакідаючы ніякіх сумнеўў у слушнасьці такой мадуляцыі. Карандышаў (вельмі разнастайны і напраўду шматабачны Сяргей Жбанкоў у гэтай складанай ролі) заставяе, выцягнуўшы руку з пісталятам: звычайна так выглядае оперная мізансцэна, што малое дуэль у традыцыйнай пастаюўцы “Юўгена Антона” П. Чайкоўскага. Не падае ад стрэлу, а гэтак жа замірае Ларыса (Вера Грышчэнка); пад народнай плячы, у зморчым філетавым святле пачынаецца ясельны абрад, толькі гэта вясеннае са смерцю. З лоўткі вясных палотнішчаў, што нядаўна былі хвалямі, сплітаюцца-счырчваюцца кося-змеі. У такім строі геранія сшыдохіць ульб сізны, усё быццам патане ў вечнасці. Але і гэта яшчэ не канец! У тым “постфінале” вакол гераніі групоўка іншыя дзівчаты, іх твары, літаральна прысцэнятыя адзін да аднаго, складаюць групоўку “партрэт нявест”, што выдзе да думкі пра шчыжкую жаночую долю ўвоўле.

У ролі Вечнасці выступае прырода — і найперш Волга, падобная да зачараванага возера з чэхаўскай “Чайкі”. Хаваі, воднае мігненне адбываюцца і ў ілюстрацыі столі, дзе чалавечыя фігуры пры такім ракурсе зверху ператвараюцца ў тумановыя плямкі. Сялірэсы ды і гэта! Гэты і яшчэ адна няўлоўная “падказка”: імя “Ларыса” перакладаецца са старажытнагрэчаскага як “чайка”.

Фінальны сцэна п’есы, дзе Ларыса ларуе сваю смерць і нават дзякуе за яе, ў спектаклі адсутнічае. Гэтая купюра кан-

Надзея БУЦІВІЧ
Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

СТУЖКА ЖЫЦЦЯ

Пінхус Крэмень

1890 — 1981

Французскі жывапісец і скульптар беларуска-яўрэйскага паходжання

1890 г.

Нарадзіўся 28 ліпеня ў мастацкай сям’і Жудас Лідскага лавяга Віленскай губері (цяпер — гарады лавіск Жудож у Шчыньскай раёне Гродзенскай вобласці) у шматдзяцей яўрэйскай сям’і рамесніка-саматуўніка.

1912 г.

Незаконна перасякае мяжу з Германіяй і з’ігруе ў Францыю. У Парыжы селіцца ў марганнае доме-камунае для мастакоў “Бува” (La Ruche).

“Кажанне. Фрагмент”, 1913 г.

1914 г.

Выстаўляе тры скульптурныя працы ў Салоне Незалежнасці, аднак далей лачанне займацца выключна жывапісам. Пша надсюррэалізму, партреты і пейзажы ў экспрэсіўным стылі.

“Ваза з фруктамі”, 1920 г.

1916 — 1919 гг.

Творчыць мастака выклікаў цікавасць у парэксіх арт-дэяраў. Яго работы набываюць у свае калекцыі Леапольд Збарожскі і Поль Гіём. Крэмень арганізуе першую персанальную выставу на новай экспане міжземнаморскіх пейзажы і серыю імо-партрэтаў.

“Парадок”, 1926 г.

1920 — 1945 гг.

Мастак шмат экспануецца, у тым ліку і на міжнародных выставах. У часе Другой сусветнай вайны пераходзіць у Францыю, хвацяцца ад нахштару ў дыпартаментае Карла, малое маля.

1981 г.

Паўв 5 красавіка ў Сэрэ на ўрочысе 90 гадоў. Пахаваны ў Парыжы на могілках Манпарнас.

1909 — 1912 гг.

Атрымаў пачатковую мастацкую адукацыю ў вільнскай Рускай вясельнай школе, дзе знаёміцца з Хаймам Судыма і Міхаілам Кікоінам. Сваё сшыброўства творчы прынсцып праз усё жыццё.

Наведвае заняткі ў Нацыянальнай вышэйшай школе мастацтваў у акадэміста Ф. Кармона. Аспрадые творчы пашыраецца, ён стасуецца з таленавітымі мастакамі камуны А. Мадзільнян, М. Шагалым, Ф. Леж і іншымі, што значна ўплывае на яго фарміраванне.

“Пэрсанажы ў лесе”, 1914 г., Галерэя Lewben Art Foundation, Вільня, Літва

1923 г.

Творча акадэміста са шведскай Брыгг Стромбак, у іх нарадзіўся сын Фрэд, Шлоб, аднак, рэпуючы з надсюррэалізму Другой сусветнай вайны. Жонка разам з 15-гадовым сынам з’іхаў ў Швецыю, дзе пшля ўмешча і ўжучу мастака.

Пінхус Крэмень разам з жонкай і немаўлямі

Міхаіл Кікоін, Хайм Сутін, Марк Шагал, Амадзе Мадзільнян, Васіль Цадкін, Фернан Лежа

1945 — 1980 гг.
Пасля сканчэння вайны мастак шмат падарожнічае і вяртаецца. Ён набывае зямельны ўчастак у Сэрэ — месца, дзе і раней правадуў шмат часу, малючы свае пейзажы. Там творча будзе дома з майстэрняй.
Мастак прымае актыўны ўдзел у вядомых выставах: “Сучасныя рускія жывапісцы і скульптары” (1945), “У гонар Пэрамона” (1946), “Рускія мастакі Парыскай школы” (1960, 1961), “Мастакі Манпарнаска” (1970). “Значныя карціны рускіх мастакоў у французскай калекцыі” (1972). Рускі пошты (1974) і інш. Акрамя гэтага творчы ў 1950-1970-ыя наведвае з персанальнымі выставамі галерэі Парыжа, Лондана, Філадэльфіі, Берліна, Лазаны, Жэневы і іншых гарадоў.

“Сідэная жагана”, каля 1940 г., Карпаратыўная калекцыя “Белгазпрамбанка”

Творчы Пінхус Крэмень завуўваецца ў музеі і прыватных калекцыях Францыі, ЗША, Вялікабрытаніі, Швейцарыі, Ізраіля, Расіі, Беларусі, іншых краінаў.

У Беларусі 9 жывапісных работ мастака маюць публічнае ў карпаратыўнай калекцыі “Белгазпрамбанка”. Усе яны ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь.

АЎТОГРАФ З БЕЛАРУСКА-ЯЎРЭЙСКАГА ПАХОДЖАННЯ

ДШМ — “старая школа” ў развіцці

Класіка эстэтычнай адукацыі

Днямі патэлефанавалі дзяўчаты з раённага аддзела культуры. Добры адзель: смелы, выніковы, нестандартны і аўтарытэты. Таму і спыталіся ўпэўнена: “А што ты, Рагін, пра школы мастацтваў мала пішаў? Я пабяжыў выправіцца.

Мы пакуль — пра матэрыяльнае. Грошы і жыллё... Што яшчэ трэба чалавеку? Па вялікім рахунку — яшчэ шмат. Але тое ўжо з вобласці маралі. Вось пра гэта і пагаворым.

BEATLES НА БАЛАЛАЙЦЫ

Палац у Жылічах Кіраўскага раёна. Апрача музея, ёсць тут і ДШМ. Побач — шыкоўны старажытны парк. З хлопцам гадоў дзевяцінаццаці сядзім на лаўе ў засені раўнік праў. Юнак — выхаванец школы мастацтваў. Вучыцца граць на балалайцы. Пытаюся: “А Beatles на балалайцы зможаш?” Адказвае: “Лёгка!” — і павеламляе, што бацькоў яго німа, жыццё ў дзяцінстве адсутнасць кадравай праблемы. Яна калі і не вычарпала да канца, дык вырашаецца бэза абавязковых цяжкасцей. Так, не стае нішым разам музыкантаў, якія не толькі па нотах граюць, але і на слых. Аднак хібы гэтай не парайнаць з клубна-бібліятэчнай, калі на пасяду вымушана біруць не спецыяліста, а скажам, краніру або цялятніцу.

У ДШМ падыход да ліквідацыі кадравай падрыхтоўкі пасцеў стаць класічным. Таленавітыя вучні прывітаючы падрыхтоўку ў ВНУ і вяртаюцца пасля ў роднае паселішча, у родную школу мастацтваў. Не толькі прастыхаца, але і дастаткова заможна. Рухавік кадравага папаўнення цяг не вечны.

З жыллём таксама ўсё як мае быць. Прынамсі, пры наўнасці мудрых раённых кіраўнікоў. Маладая спецыялісты жывуць у бацькоў, бо збоўшыся га мясцовыя. Калі не, атрымліваюць здымныя ці інтэрнацыяналы. Больш дасведчаным калрам даюцца кварты.

Калісьці пры мне дырэктар Драгвічынскай школы мастацтваў па тэлефоне абідаў патэрыяльным выкладчыкам (мужу і жонку) добрапрафесійнае жыццё. Мець добрых настаўнікаў — прастыхаца, бо прастыхаца мець дзяцінства, а прастыхаца мець дзяцінства, якія любяць вучыцца ў ДШМ.

Цяпер пра “заможна”. Пры жаданні небагі выкладчык можа прывазаць больш, чым на стайку. Ды і цэлы гурткі з факультатывамі. У Зэльве, вядома, ДШМ не значыцца нават на выхадных.

раюцца. З гэтай прычыны сёння даступная любая, нават самая прэстыжная, канцэртная зала свету. Была б пад рукой мультымедыяная апаратура.

На вялікі жаль, традыцыйным застаецца і пэўны недахоп новых мультымедыяных інструментаў. Пэсаў пра гэта шмат, таму не хачу паўтарацца. Выйсе, як паказвае практыка, у кантраляванай працэсе набываюцца. Грозеннічана калісьці дабілася тут небагага выніку.

АДНОЧЫН...

Адночыны мяне літаральна за рукі зацягнулі на справазначны канцэрт у Кобрынскай ДШМ. З названых равія той прычына хачеў наведваць клубы дзе бібліятэкі. Аднак зацягнулі. Выдзялілі, дарчы, таксама за рукі. Не жадаў сыходзіць, бо спадабалася і цудоўная па акустыцы зала, і шматгаравава вельмі якаясна імпрэза. Тады яшчэ раз пераканаліся, што філармаічны выступленні можна ладзіць толькі ў добра падрыхтаваных памяшканнях. У адваротным выпадку публіка на такія канцэрты хадзіць не стане. Між тым арт-тэрапія не будзе зацікаўнай і для дарослых. Аднак гэта зусім іншая тэма...

Запомнілася яшчэ і тое, што вельмі амбіцыйная і дасведчаная педагогічная калектывы ДШМ у Бірозе, Свіслачы, Дзяржынску, Ляхавічах, Ельску, Расонах... З асаблівым задавальненнем пабываў калісьці ў Церахоўцы (Добрушскі раён), дзе нарадзіліся мой дзед і бацька. Таксама вельмі актыўны калектыв і настаўнікаў, і вучняў. Але па тым часе ў Церахоўцы вывеліся і сур’ёзна камунальна-бытавая праблема. У тамтэйшай школе мастацтваў сацыяльнае выгоды знаходзіліся на вуліцы. Вельмі спазнаюся, што сёння ўсе нашы установы культуры і іх сельскія філіялы маюць пад сваім дахам і воддаправод, і прыбырально.

КУДЫ РАЗВІВАЦА БУДЗЕМ?

Колькі ездзіў па камандзіроўках, столькі і разбіраўся, па якіх крытэрыях варта аглянаць дзейнасць ДШМ.

Спраўды, якая ўстанова найлепшая? Той, што перамагае ў конкурсах? А мо першыство трэба прусуджаць за немагучы колькасць народных і ўзорных калектываў? Ці за трывалую сетку філіялаў? А ёсць яшчэ такія паказчыкі, які ахоп вучняў сярэднеадукацыйных школ, праэнт наступлення выхаванцаў ДШМ у сярэднія спецыяльныя і вышэйшыя навучальныя установы. Натуральна, уладсканальшача трэба ва ўсіх гэтых важных кінруках.

У далейнім выпадку “старая школа” — трывалы, калі хочаце, класіка пачатковай эстэтычнай адукацыі, якая няхіўна развіваецца. Навыччай істотны момант. Неабходнай умовай азначанага працэсу я б назваў і падпіску на “Культуру” і “Мастацтва”. Урэшце, мы ж пра эліту гаворым.

Яўген РАГІН

Парады падпісчыкам

Паважаныя чытачы!

Калі вы хочаце распаўсеці пра выдатныя асоб на старонках нашага выдання, пішыце на e-mail: kim@kultura-info.by.

І мо нашы парады будуць карыснымі. Хацелася б дазначыць не біяграфію героя вашай публікацыі, а “кухню” выкладання і атрымання навукі ў ведаў. Калі гаворка пра настаўнікаў, дык цікава высветліць, у чым сутнасць іх аўтарскіх метадаў, якія пытанні педагогі вырашаюць падчас кіраўніцтва творчымі калектывамі, у чым бачаць перспектывы развіцця школ мастацтваў.

Калі ж гаворка пра вучняў, важна ведаць не толькі пра ўзнагароды, але і пра высілки, дзякуючы якім выхаванцы сталі пераможцамі.

Дзякуй за разуменне і супрацоўніцтва!

Мастак на пенсіі, або Чалавек, які захоўвае ўспаміны

Маладзі здаецца, што пасля пэўнага ўзросту рэальнасць становіцца жудаснай, безнадзейнай і маркотнай. Ды і сталья людзі часцяком лічаць, што жыццё спыняецца, калі дзеці пакідаюць бацькоўскую хату. Аляксей Навумаў — пенсіянер з горада Кобрына. Ён знайшоў любімую справу яшчэ ў дзяцінстве, але атрымаў магчымасць аддацца ёй, толькі сышоўшы з пасады капітана міліцыі на заслужаны адпачынак.

ПАМІЖ МАЛЯВАННЕМ І ФУТБОЛАМ

Маляванне заўсёды захапляла Аляксея Сяргеевіча. Ён нават спрабаваў наведваць заняткі па выяўленчым мастацтве ў Брэсцкім палацы піянераў, аднак сідзець на адным месцы папалавалася занадта нудным.

— Мне было гадоў 12—13, і футбол цікавіў хлапчукоў майго ўзросту куды больш, чым мастацтва, — са смехам згадвае наш герой.

Зрэшты, нават некалькі месяцаў, праведзеных у студыі, далі свой плён — Аляша напісаў пейзаж Брэсцкага парку. Карціна спадабалася настаўнікам: кранальны спакой веіў ад лавачкі пад шатамі дрэў і сонца, што нісмелымі прамінямі прабіваўся скрозь лістоў. Малюнак прапанавалі на мясцоваму выставу, і ён цешыў позірк наведвальнікаў Палаца піянераў доўгі час.

Як лобы падлеткаў, наш герой цікавіўся мнствам рэчэй, спрабаваў розшчы па стане з’яроў у і сорах гадоў ад алоўка і фарбай. Ён займаўся выпускам насагензасты ў школе, нават падчас урочкаў не мог стрывацца ад таго, каб рабіць накілы навакольнай рэчывы існасці на палых шыткаў. Аднак стаць прафесіяналам не дазволілі абставіны:

— Мастацкае вучылішча было толькі ў Мінску, там не давалі месца ў інтэрнаце. Мне ж было ўсяго 15, і маці не адважылася аправіць сына ў невядзюмае.

ТОЛЬКІ БЕЗ КРЫДЫ!

Аляксей Сяргеевіч скончыў Мінскую спецыяльную сярэдняю школу міліцыі, потым служыў у войску. Нават там не адмаўляўся ад свайго захаплення. У казарме ён займаўся афармленнем ленінскага пакоя — месца, дзе салдаты праводзілі вольны час.

Карціна “Вясновы ўспамін”

Адвучыўшыся ў Мінскай вышэйшай школе МУС, накіраваўся ў Кобрын. Падчас працы ў органах правааарарку адркрыў у сабе новы талент — карыкатуры.

— Калегі заўважылі, што ў мяне добра атрымліваецца, пачалі самі прасіць адлюстраваць іх. Даводзілася паіраджаваць, каб не крыўдзіліся, і працэнтатаў быццам бы не было, усе засталіся задаволеныя, — успамінае мастак.

Менавіта карыкатуры прынесли яму першую вядомасць. Іх публікавалі ў раённай газеце “Кобрынскі веснік”, абласной — “Заря”, спецыялізаванай — “На страже”.

— Для мяне вельмі важна, каб людзям было хораша, і я заўсёды радуся, атрымліваючы зваротную рэакцыю. Выклікаў усмешкі — вылікае шчасце, — разважае Аляксей Сяргеевіч.

НИКОЛІ НЕ ПОЗНА

На пенсію былі міліцыянер сышоў па стане з’яроў у і сорах гадоў і яшчэ дзесяць праправаваў адоўнікам насагензасты ў школе, нават падчас урочкаў не мог стрывацца ад таго, каб рабіць накілы навакольнай рэчывы існасці на палых шыткаў. Аднак стаць прафесіяналам не дазволілі абставіны:

— Мастацкае вучылішча было толькі ў Мінску, там не давалі месца ў інтэрнаце. Мне ж было ўсяго 15, і маці не адважылася аправіць сына ў невядзюмае.

Аднак атрымалася тая спроба... Аляксей Сяргеевіч хачеў скапіраваць “Барозвыя гай” Кундзіна. Пейзажы заўсёды прыцягвалі яго погляд, і ён вырашыў з наскоку адлюстраваць чароўны сонечны куток між разгалістых крон.

— Шчыра кажучы, выйшла жудасна. Я не ведаў, як працаваць з алеем, да гэтага выкарыстоваў гуаш, акварэль, алоўкі. Ды і правы кампазіцыйны былі мне незнаёмыя. У выніку я разарваў свой “шэдэўр” на маленькія кавалачкі, — з усмешкай згадвае творца.

НАСТАЎНІКІ ЖЫВЫЯ І ПАПЯРОВАЯ

Вучыцца ў пяцінаццаці гадоў — задача не з простых. Стрэмліваюць забавоны, меркаванне навакольных, маўляў, выйшаў па пенсію — ніякчы ўнукаў, ніяка чаго забаваліцца, усе рэчы ж кі-неш. Мастак суткамі з аўдыенцам і неразумнем, але гэта яго не спыняла часу, і я зразумеў, што цяпер нарэшце магу прывісячыць яго таму, да чаго ляжыць душа, — расказвае жылівец.

Аднак атрымалася тая спроба... Аляксей Сяргеевіч хачеў скапіраваць “Барозвыя гай” Кундзіна. Пейзажы заўсёды прыцягвалі яго погляд, і ён вырашыў з наскоку адлюстраваць чароўны сонечны куток між разгалістых крон.

— Шчыра кажучы, выйшла жудасна. Я не ведаў, як працаваць з алеем, да гэтага выкарыстоваў гуаш, акварэль, алоўкі. Ды і правы кампазіцыйны былі мне незнаёмыя. У выніку я разарваў свой “шэдэўр” на маленькія кавалачкі, — з усмешкай згадвае творца.

— У мяне больш за трыццаць кніг з серыі “Вялікія мастакі”. Ёсць і іншыя, тыя, дзе асновы глумачацца на схемах. Магу назваць менавіта гэтыя альбомы сваімі памочнікамі. Дзякуючы ім я пісаў. Раз за разам памыляўся, іні рваў калісьці — і ў выніку навучыўся рабіць амаль ідэальныя копіі, выпрацаваў уласны стыль, — дзеліцца секрэтамі майстэрства творца.

Новых тэхналогій наш герой таксама не ігнаруе. Асвоў YouTube і TikTok, біру адтуль лайфбакі, відэаўрокі. Аднак прызнае, што бо-льшую частку з таго ўжо ведае. Сам вывучыў — дзякуючы зацікаўнасці і працавітасці.

ЛЮСТЭРКА РЭАЛЬНАСЦІ

Карціны пісаліся, назанашваліся. Месца ў квартыры стала проста бракаваць. Ды і ў мастака быў унутраны неабходнасць паказаць работы лю-

дзям. Так з’явілася супрацоўніцтва з Кобрынскай ваенна-гістарычным музеем імя А. В. Суворова.

— Там вывешваліся палотны іншых сучасных мастакоў нашага раёна. Мае таксама падаліся музейшчыкам годным. Неўзабаве работы захапілі купіць турысты з Расіі, Польшчы, Украіны, нават Амерыкі, — распавядае Аляксей Сяргеевіч.

Слава пра яго хутка распаўсюдзілася па горадзе. Паліцэйскі адліз за адным заказам. Любім захацеўся пра асабліва прыгожы захад сонца, пра букет кветак, падараны любімым чалавекам, пра выяву, з якой звязаны цудоўныя моманты жыцця.

— Больш за ўсё мне падабаецца пісаць пейзажы. Раней часта выезжаў на прыроду, а цяпер больш па фатаграфіях. Мой любімы мастак — Аляксей і беларускай літаратуры ўваў прыцягваюць альбомы: і калекцыяныя, і падарункавыя — тыя, што існуюць толькі ў некалькіх экзэмплярах.

— У мяне больш за трыццаць кніг з серыі “Вялікія мастакі”. Ёсць і іншыя, тыя, дзе асновы глумачацца на схемах. Магу назваць менавіта гэтыя альбомы сваімі памочнікамі. Дзякуючы ім я пісаў. Раз за разам памыляўся, іні рваў калісьці — і ў выніку навучыўся рабіць амаль ідэальныя копіі, выпрацаваў уласны стыль, — дзеліцца секрэтамі майстэрства творца.

Новых тэхналогій наш герой таксама не ігнаруе. Асвоў YouTube і TikTok, біру адтуль лайфбакі, відэаўрокі. Аднак прызнае, што бо-льшую частку з таго ўжо ведае. Сам вывучыў — дзякуючы зацікаўнасці і працавітасці.

— У мяне больш за трыццаць кніг з серыі “Вялікія мастакі”. Ёсць і іншыя, тыя, дзе асновы глумачацца на схемах. Магу назваць менавіта гэтыя альбомы сваімі памочнікамі. Дзякуючы ім я пісаў. Раз за разам памыляўся, іні рваў калісьці — і ў выніку навучыўся рабіць амаль ідэальныя копіі, выпрацаваў уласны стыль, — дзеліцца секрэтамі майстэрства творца.

Карціны пісаліся, назанашваліся. Месца ў квартыры стала проста бракаваць. Ды і ў мастака быў унутраны неабходнасць паказаць работы лю-

Ксенія ЗАРЭЦКАЯ

Плаціць за эмоцыі — гатовыя

Прыягнучу, зацікавіць і пакінуць яркія ўражаны: установа культуры пастаянна прадумляюць новыя спосабы здзіць наведвальнікаў, бо іх зашмат не бывае. За што гатовы плаціць спажыўцы культурных паслуг і чаго ім бракуе? Спытаем жыхароў сталіцы.

■ НАТАЛЛЯ, журналіст

— Павіна сказаць, што цэны на некаторыя паслугі завышаны. Напрыклад, аранжэ касьцюма для фотасесіі занадта дарагая. І сувеніры не ўсім даступныя, да таго ж яны ўніверсальныя і не з'яўляюцца ўнікальнымі для Мінска.

Але дадатковыя паслугі могуць прыносіць больш задавальнення наведвальнікам. Напрыклад, касцюмаваныя фатаграфаванне на стэндзе — з'яўляецца спосабам пазнаёміцца з гісторыяй і культурай Мінска. Гэта дазваляе «стаць на месца» гістарычнай асобы і глыбей пазнаёміцца са звычайнымі і традыцыйнымі горада.

■ АНДРЭЙ, амп'яніст

— Я влікі прыхільнік дадатковых паслуг. Незалежна ад таго, ці шукаеш унікальныя сувеніры, ці хочаш апрагнуцца ў старадаўні строй для фотасесіі, кожны знайдзе штосьці для сябе. Да таго ж прыдатны кошт — даступны для людзей розных узроўняў даходаў. Яшчэ бонус — фатаграфія, якая паслужыць прыемным успамінам, іх можна падарыць сябрам і блізкім.

Але, мне здаецца, культурным арганізацыям неабходна працягваць развіццё ў гэтым. Апроч існуючых паслуг, можна прапанаваць адукацыйныя праграмы і семінары, якія спадобяцца як дарослым, так і дзецям. Строй гэты — гістарычны мастацтва, навука, тэхніка, культурная адукацыя. Або можна запрашаць людзей на спецыяльныя мерапрыемствы — кансерты, кінапаказы ці часовыя інсталцыі. Гэта таксама пасадзейнічае прыцягненню наведвальнікаў і паштурне турыстаў да паўторных візітаў.

■ КАЦЯРЫНА, банкіўскі работнік

— Дадатковыя паслугі, якія прадастаўляюць установы культуры ў Мінску, — выдатны спосаб палепшыць агульнае ўражанне для наведвальнікаў. Такія варыянты, як пракат касцюмаў, сувенірныя фотакабіны, дазваляюць паліць інавацыі ў культуры, гісторыю горада. Хаця некаторыя сывярдаюць, маўляў, паслугі дарагія, я лічу, што гэта годная інвестыцыя для тых, хто хоча атрымаць максімальную ацэнку ад свайго візіту ў Мінск.

Карыстаюцца папулярнасна экскурсіі, дзе прапануецца паглыблены разгляд канкрэтных экспанатаў ці калекцыі з раскрыццём гістарычнага і культурнага кантэксту. Аўдыягіды, віртуальныя рэалітэты або інтэрактыўныя экспанаты таксама могуць быць цікавымі для наведвальнікаў.

■ ДАР'Я, выхавальніца ў дзіцячым садку

— Дадатковыя паслугі зольныя зрабіць звычайную экскурсію максімальна карыснай і цікавай. Незалежна ад таго, хочаце вы ведаць больш пра гісторыю з дапамогай кнігі ці хочаце забраць дадому ўнікальны сувенір або фатаграфію, кожны знайдзе нешта для сябе. Дадатковыя забавы — выдатны спосаб палепшыць колькасць наведванняў турыстамі.

Але на ўстановах культуры павіны разумець, што іх мэта — стварэнне зацікаўленых і запамінальных эмоцый для відзівяраў. Старацца папрабаванне брашуры і праграмы, касцюма да фотазоны, якія будуць цікавымі і даступнымі, можна палепшыць агульнае ўражанне наведвальнікаў і паспрыць больш цеснаму ўзаемадзеянню з прапанаваным культурным кантэнтам.

Ганна САКАЛОВА

Памяць сэрца

11 красавіка ў свеце адзначылі жалобную дату — Міжнародны дзень вызвалення вязняў фашысцкіх канцлагераў. Не засталі ў баку і нашы ўстановы культуры.

Работнікі Зэльвенскай раённай бібліятэкі, плана намеснік дырэктара **Вольга Камарова**, наведлі ў гэты дзень былога малельнага вяня Вячаслава Кастыцішчына Кулака, урочыш паўранак і пажадалі луніўнага шпіля і лабрабруту. А для юных чытачоў супрацоўнікі бібліятэкі правялі тэматычны вечар «Гэта патрэбна жывам». На ім гучалі аповеды пра жудасныя зверствы ў канцлагерах. Тэма нечалавечага існавання людзей у лагерах смерці была асноўнай і падчас вечара смутку «Трэба памятаць» у Елкаўскай сельскай бібліятэцы. Асабліва ўразіла прэсутных гісторыя малады Веры Кур'ян, якая перанесла ўсе нягоды жыцця ў канцлагеры «Азарычы».

У **Берастаўскай раённай бібліятэцы імя В.М. Кавалеўскага** прайшоў урок гістарычнай памяці «Будзем памятаць». Як адзначыла бібліятэкар аддзела інфармацыі і абслугоўвання дарослага і дзіцячага чытача **Наталля Ляўковіч**, заўважваючы памяць аб тых страшных падзеях і аддаючы даніну павагі загінулым у тым пекле людзям, можна спадзявацца, што падобнае ніколі не паўтарыцца ў нашай гісторыі.

А вось на **Астравеччыне**, паведамляе бібліятэкар **Вольга Заячкова**, ужо рыхтуюцца адзначыць светлае свята Перамогі. У раённай бібліятэцы стварылі аўтарскую «Вяйна. Перамога. Памяць». У часы ваявання літоўскія канцэртныя брыгады выступалі ў многіх паўночных частках Беларусі і партызанаў. Праз 78 гадоў пасля Перамогі самадзейныя артысты імкнучыся падарыць мисловым жыхарам свята. І хоць на вачах слухачоў падчас выканання твору ваянных гадоў блішчаць слёзы, сёння гэта хутэй слёзы радасці.

Не абмяноў увагай нашы бібліятэкары і клопаты штодзённыя. Напрыклад, дапамагаюць наведвальнікам рушыцца пра здароўе. Так, **Астравецкая раённая бібліятэка** ў рамках інфармацыйна-прафілактычнага праекта «Па здароўе — у бібліятэку!» правяла шквал мерапрыемстваў да Сусветнага дня здароўя. Не засталі ў баку і фізіялы, які заўсёды з'яўляюцца разнастайнасо мерапрыемстваў: кірмаш карыснай інфармацыі ў Міхалішчэўскай сельскай бібліятэцы, вусны часопіс у Падольскай і Троекуніцкай сельскіх бібліятэках, урок здароўя, біяграфішн і галіна карысных парад ад бібліятэкараў алдзевна Рытанскай, Варонскай і Камелішчэўскай сельскіх бібліятэк. І, канешне, назывчай эфектыўная для падтрымання здароўя спорт-гульні ў філіяле «Дзіцячая бібліятэка». За інфармацыю дзякуй таксама **Вольге Заячковай**.

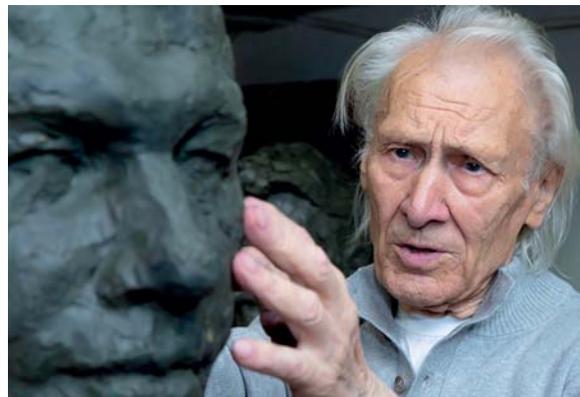
У **Смаргонскай раённай бібліятэцы** прайшла прэзентацыя кнігі **Вольгі Андрушчанка «Шчасце — жыць»**. Настрой удзельнікам пазычанага вечара «Хай свет чаруе музыка ракоў» унімалі не толькі вершы **Вольгі Іванаўны**, але і выступленне ваяльнага гурта «Крынічанька». Дарчы, яго удзельніцай трагічна старонкі нашай гісторыі.

Раздзел «Nota bene» прапануе фотаздымкі выстаў, што праходзілі ў сакавіку-красавіку.

Вера **НІКАЛАЕВА**

Сусвет Івана Міско

Прэм'ера дакументальнага фільма **Югена Сяцько «Сусвет Івана Міско»** адбылася на кінастудыі «Беларусьфільм». Прымеркаваны да Сусветнага дня авіяцыі і касманаўтыкі паказ стаў падарункам для запрошаных глядачоў і ганаровых гасцей, сярод якіх быў і гаалоўны герой карціны — **Іван Міско**.

Народнага мастака Беларусі **Івана Міско** невывалкава называюць «касмінчым» скульптарам: усю сваю творчасць ён прысьвяціў «зорнай» тэме. Руцё майстра належыць галерэя скульптурных партрэтаў, дзе не ўсіх касманаўтаў былога Саюза, а таксама касманаўтаў — ураджэнцаў Беларусі: **Уладзіміра Каваленка**, **Пятра Клімука** і **Алега Навіцкага**. **Івану Міско** таксама пазірвалі многія удзельнікі інтэрнацыянальных экспедыцый — прадстаўнікі Кубы, Румыніі, Манголіі, Германіі, Балгарыі, В'етнама, Японіі, Афганістана, Індыі... Майстару скульптура ўжо атрымала статус «музея». Гэта адно з самых незвычайных і цікавых месцаў Мінска: у Старым горадзе на сцяне дома красуецца мурал з выявай касманаўта ў скафандры, які зрабілі вучні майстра пад яго чупым кіраўніцтвам.

КОСМАС ВАЧЫМА МАЙСТРА

Ідэя стварэння дакументальнай стужкі пра мэтра беларускага мастацтва прыйшла аўтару сцэнарыя **Аляксандры Марковай**,

▲ Лётчык-касманаўт СССР **Пётр Клімук** у майстарскай скульптару **Івана Міско**

▲ Руцё майстра належыць скульптурныя партрэты касманаўтаў

дзеньня **Юрыя Гагарына** налета, а цяпер працуе над памятнай дошкай у гонар касманаўта **Агера Навіцкага**. «Яна будзе ўстаноўлена на будынку школы, дзе вучыўся **Алег Навіцкі**. Чакаю яго прыезду, каб завяршыць работу і праставіць на ўрачыстым акрышці», — паліўся планамі майстар.

УСЛЕД ЗА МАРАМІ

«Сусвет Івана Міско» наўрад ці можна назваць біяграфіяй, дакументальнай стужка больш палобная на старонку з дзёніка: аўтары быццам запрашаюць увучыць «дзень з жыцця» выбітнага скульптара. **Івану Міско** на экране атрымаўся аб'ёмны, але пры гэтым захававу і сабе загалку. Падчас прагляду адчуваецца, як атмасфера экраннай прасторы, нібы тая гліна, падавалася настрою героя, напалўналася яго творчай энергіяй. Гэтым паспрыў метад назірання за тэросім і мінімальнае ўмяшанне ў яго працу. Фільм таксама ўмяшчае прэсутытасць у кадры калек і сямброў скульптара, якія распавядаюць пра мэтра не адасоблена, а вліўчы з ім жыўва дыялог. Такое рэжысёрскае раішанне наблізіла дакументальную стужку да ігравой, таму цікава назіраць за тым, што адбываецца на экране. Усе кінематаграфічныя прыёмы, якімі карыстаўся аўтар карціны, перадаюць унутраны свет героя, яго энергетыку і стварэнне патрэбную атмасферу. Назват тэматэрытм карціны падрасівае перацсам, хоць і паскардзіла на неадастатковае матэрыялу: «Я ўвучыў у гэтых кадрах вялікую праўду, але не ўсё сказана. Хацелася б паўложыць фільм гісторыямі пра маё пастваленне ў вучылішча і службу, пра міжнародныя кангрэсы і развагі з касманаўтамі». Увучыцца на экране няскончаныя скульптурныя працы **Івана Міско** было нечакана: «Я не думалі, што пакажуць эскізы работ іншалаўтэнна. Гэта пакуль сакрэтна, бо мне не хочацца, каб хтосьці падказваў або павучаў, як рабіць. Гэта ж маё стаўленне да тэмы, мой пункт гледжання».

«Іншапланетную» серыю майстар збіраеца прымеркаваць да 90-годдзя з дня нараджэння **Юрыя Гагарына**.

Фільм атрымаўся лаканічным, але не сілснутым у рамках хронаметражу. І сама гаалоўна: пасля прагляду адчуваецца лёгкасць і натхненне стварыць, марыць, жыць!

РЭЙТЫНГ: ★ ★ ★ ★ ★

Югена Габец

На пытанне, ці хацеў бы сам скульптар пабываць у космасе, **Іван Міско** адказвае, што лепш хацеў бы замяніць на яны: «Гэта нялёгкае прафесія — касманаўт. **Уладзімір Каваленка** мне неяк сказаў: «Шкада, што не паказваюць праўду пра космас. Усе думваюць, што гэта лёгка: паляцеў — атрымаў зорку і званне героя. Але гэта вельмі складаны шлях»».

Нягледзячы на тое, што аўдыторыя дакументальнага фільма «Сусвет Івана Міско» мае ўсе шанцы спадабацца глядачам. Стваральнікі карціны патрапілі знайсці кінематаграфічныя прыёмы, якія чупляюць увагу і не дазваляюць адарвацца ад экрана.

Неўзабаве ўвучыць свет красавіцкі нумар часопіса «Мастацтва» — яшчэ адна старонка ў культурным жыцці краіны.

■ Што такое мастацтва, якая яго мэта і роля ў сучасным свеце? Над гэтымі і іншымі пытаннямі разважае ў інтэрв'ю з **Віктарам Гаўрышам** спецыяль мінскай парафіі ў гонар Усіх Святых праіерэй **Федар Поўны**, патомны святар і выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

■ Мастацтвазнаўца **Барыс Крэнак** працягвае аповед пра асобу і творчасць народнага мастака Беларусі **Аляксандра Кішчанкі**.

Стваральная сіла мастацтва

■ Насычанае выставачнае жыццё краіны знаходзіць адлюстраванне на старонках часопіса. Гэтым разам прапануем наведваць з мастацтвазнаўца **Анастасія Папроцка** выставу скульптурны Валерыя Магучага «Прыягненне формы» ў Віцебскім мастацкім музеі і выставу жывапісу **Уладзіміра Ткачонкі «Погляд»** у Мастацкай галерэі **Міхаіла Савіцкага** ў Мінску з **Пётрам Васілеўскім**. Не абмяноў яшчэ з выставы-спадарожнікаў **В. Рэспубліканскага трынаесці дэкаратыўнага мастацтва «ДЭКАРТ-22»** і з мастацтвазнаўца **Ларысай Фінкельштэйн** насалодзімся харастом керамікі і шпіля.

■ Пра сучаснае кітайскае мастацтва ў Беларусі пакуль ведаюць нямат. Паступова вышарыць сітуацыю. Аспірант Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў **Ван Сін** разглядае адзін з вобразуў, што з'явіўся ў кітайскім мастацтве апошнім часам, — вобраз доктара.

■ Беларускае саюз кампазітараў адзначаюць сёлета 90-годдзе. Якая яна, сучасная беларуская музыка, аналізуе наш аглядальнік **Надзея Бунцэвіч**. Музыказнаўца **Вольга Царык** зьяр-

таецца да гісторыі кафедра струнных інструментаў і камернага ансамбля Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

■ На спектакль «Дон Кіхот» Вялікага тэатра оперы і балета запрашае **Надзея Бунцэвіч**. Таксама наш аўтар робіць агляд пастанова сёлета гна фестывалю **M.@т.кантакт** і спадзеецца на далейшае ўсё больш яркае і трывалае адраджэнне гэтага тэатральнага форуму.

■ **Югена** Бачыла наведла чытку п'есы «Лондан» **Максіма Даско** ад Цэнтра беларускай драматургіі і Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, а таксама прэм'еру «Пікавай дамы» ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатры юнага глядача. Яе роздумі — да ўвагі чытачоў.

■ У раздзеле «Кіно», рубрыка «Кіно незалежнай Беларусі», кіназнаўца **Наталія Сявжко** зьяртаецца да дакумента «Лава. Цана свабоды», перагавочыч, што такія фільмы трэба глядзець абавязкова, каб памятаць трагічна старонкі нашай гісторыі.

■ Раздзел «Nota bene» прапануе фотаздымкі выстаў, што праходзілі ў сакавіку-красавіку.

Галіна Філюк-Світа з іконай "З'яўленне абраза Божай Маці Ляснянскай" (Брэстчына, 1852 г., мастак Заблоцкі)

Абраз "Уваход ў Іерусалім" Палато, алей. З царквы Св. Параскевы в. Чаравачыні Кобрыйнскага р-на Брэсцкай вобл., канец XVIII — пачатак XIX ст.

Хаты з драмкай у біблейскім сюжэце

Абаяльнасць народнага ікананісіу, што ацалела літаральна цудам

Хрысціянскія святы мы нярэдка ўспрымаем праз прывычаныя ім абразы — вачыма аўтараў гэтых выяў. І сёння многія асабліва ўражваюць іконы, што рабіліся ўмелымі з народа, чыя прафесійнасць кампенсавалася краўдальнай шчырасцю. Падобныя творы, бы тыя масткі ў часе, дазваляюць зазірнуць у душы нашым далёкім продкам і калі не спазнаць, то хаця б адчуць светапогляд працэсараў. А лічэ такія абразы становяцца крыніцай самых розных гістарычных звестак — часам зусім, здавалася б, "не па тэме". Скажам, менавіта з біблейскіх сюжэтаў уваасобленых майстрамі-прасталюдзінаў, мы можам даведацца, якім пару-тройку стагоддзяў таму было пачыненне на беларускіх кухнях. Пра гэтыя ды іншыя цікавіні народнага ікананісіу распытвае кандыдат мастацтвазнаўства, старшы навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Галіна Філюк-Світа.

— Спрэжкі, якое мастацтва можна называць народным, вядуцца, зяццэ, баксёна. Ші ёсць у навуковай пэўнасці аснона ікананісіу?

— Ды не, у розных даследчыках разуменне "народнасці" абразоў можа істотна адрознівацца. Нехта ў якасці асноўнага крытэрыю бярэ пад увагу сацыяльнае паходжанне ікананісіу, асабліва тых, што стваралі для сельскіх храмаў. Канешне, такія ўмелыя часцей былі з простага люду і заўсёды засталіся яго часткай, нобсмагі я ў светапогляд. Беларускі ікананісі пераважна на фарміраваўся мясцовымі майстрамі, якія адлюстроўвалі роднае і блізкае для іх. Ён нёс эстэтыку, звыклую для прынага асяродка, арыентаваўся на адпаведныя густы і ўяўленне пра хараство.

— Іншы падыход, які таксама мае права на існаванне, канцэнтруе увагу не на аўтара, а на аўдыторыю. Справа ў тым, што нельзе з XIX стагоддзя, асабліва ў другой яго палове, мастацтва і сапраўды пайшло ў народ. У гэты час абразы сталі масава з'яўляцца не толькі ў

храмах, але і ў звычайных хатах. Іконы падавалі на кірмах, існаваў велізарны рынак, творы былі даступнымі па цане. То-бок не проста рабіліся выхадцамі з народа, а рэальна ў народ "ішлі".

— Ці лагічна называць падобнае мастацтва народным? Здавалася б, тут і сумнівацца не выпадае: яго роднае па самай сваёй сутнасці. Але ёсць і падвоныя камені. Майстрыні паставілі стварэнне ікон на паток — і пры гэтым працавалі даволі прафесійна. Часта ў такіх аўтараў, што называецца, была набойта рука: яны ведалі анатомію, прапорцыі, рабілі ўсё якасна, але паўтаралі і ападвадалі пэўным стандартам.

— А калі нехта лічыць, што не? — Канфікты на гэтай глебе часам і сапраўды ўнікалі. Скажам, не так даўно ўдзельнічалі знайсці ў архівах даволі кур'ёзны дакумент сярэдзіны XIX стагоддзя. Кіраўнік Хельсінскага дабрачыннага п'ямова скардзіцца ў Мінскую праваслаўную духоўную кансісторыю, што абразы ў царкве ў Мальчанкава "безобразны", а ўсе спробы прымусіць мясцовы прыход замяніць іконы не ўявіліся

куча XX стагоддзя. Раней жа не было выразнага і далёкага рэгламенту — маўляў, маляваць абразы можна толькі так, і ніяк іначай. Зразумела, існавала традыцыя, у межах якой і працавалі ікананісіцы. Вядома быць пазнавальным, той ці іншы святы мае свае атрыбуты і "вонкавыя прыкметы" (скажам, баруду пэўнай формы або валасы пэўнага колеру)... Але ў рамках закладзенай схемы ніхто не забараняў аўтара працягнуць уласную творчую фантазію. Галоўнае патрабаванне — каб напісана было "благодольна".

— А калі нехта лічыць, што не? — Так, і даволі доўга. Многія народныя майстры захаўвалі тыя тэхналогіі, якія з'явіліся яшчэ ў візантыйскім мастацтве. Іконы намалюваны на дошы, пакрытыя павалкай і ліўкасам, — але там вывучэны, скажам, папескі тыпажы. Аднак нельзе ў XVII ст. ці нават крыху раней пачынаюцца эксперыменты: напрыклад, у якасці асновы для абразоў выкарыстоўвалася палатно, што, дарчы, у пэўнай меры ўплывае на мастацкую выразнасць. У наступным, XVIII стагоддзі з'яўляюцца і абразы на шкце. Магчыма, гэта своеасаблівы выток на ўсплёск папулярнасці вітражоў у касцёлах Еўропы.

Абраз "Нараджэнне Хрыстова". Дошы, тэмпера. З царквы в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл., сярэдзіна XVIII ст. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

поспелам. Вышэйшая інстанцыя таксама прышліла да падобнай высновы. Дэ палескі люд, якому тыя абразы шалкам здаваліся, наколькі разумее, сваё адстаў?

— Тут мы гаворым пра густы. Але ж ці не са школьнай лавы мы запаміналі словы "канон"? — Калі сёння згадваюць царкоўны канон, звычайна і сьведомы ці не — маюць на ўвазе рускі праваслаўны ікананісі (дарчы, калі заглябіцца ў гэтую тэму, мы хутка перакана-

емся, што і ён быў даволі разнастайны). Аднак у Беларусі ікананісіна традыцыя велмі істотна адрознівалася, і гэта варту разумець ад пачатку.

— Чым абумоўлена непадобнасць? — Самымі рознымі фактарамі. Скажам, у Расіі ікананісіцы звычайна працавалі пры манастрах, якія задавалі пэўны напрамак. У нас жа ў XVII—XVIII стагоддзях сакральныя творы вырабляліся пераважна людзьмі свецкімі — звычайнымі рамеснікамі, якія малявалі звычайна "самі па сабе". На беларускіх землях з ікананісіцамі не было моцнага кантролю — ападнае, у майстроў не было страху парушыць нейкае правіла, што, уласна, і спрыяла росквіту таго мастацтва, якое мы сёння называем народным.

— На якіх часах прылаў гэты росквіт? — У XV—XVI стагоддзях, з якіх да нас дайшлі такія азінаквыя ўзоры ікананісіу, шчыра даволі выразна прасочнае вобразнае сувязь з Візантыяй, аднак сьпавалі, бліжэй да XVII ст., паўстаюць ужо і мясцовыя асаблівасці. Часам бурлівага росквіту народнаму плыні стане наступны век. А прыкладна ў сярэдзіне XIX стагоддзя пачалася пэўная ўніфікацыя. Але адначасова з'яўляюцца саматужныя асяродкі, якія працягваю на патрэбы простага люду, пішуць абразы для хат, а не для храмаў. Гэта новы этап у развіцці народнага ікананісіу.

— Вы кажаце пра вобразную сувязь. А ці была перамаінасць у плане мастацкіх тэхнікаў? — Так, і даволі доўга. Многія народныя майстры захаўвалі тыя тэхналогіі, якія з'явіліся яшчэ ў візантыйскім мастацтве. Іконы намалюваны на дошы, пакрытыя павалкай і ліўкасам, — але там вывучэны, скажам, папескі тыпажы. Аднак нельзе ў XVII ст. ці нават крыху раней пачынаюцца эксперыменты: напрыклад, у якасці асновы для абразоў выкарыстоўвалася палатно, што, дарчы, у пэўнай меры ўплывае на мастацкую выразнасць. У наступным, XVIII стагоддзі з'яўляюцца і абразы на шкце. Магчыма, гэта своеасаблівы выток на ўсплёск папулярнасці вітражоў у касцёлах Еўропы.

— Як ставіліся да мастакоў-ікананісіцаў у тагачасным грамадстве? Ші адчувалі да іх нейкі асаблівы пэўтэ? — Думам, адносіліся найперш як да "сваіх". Так бы мовіць, запанібрата. Але гэта дагчына ікананісіцаў з таго ж асяродка. Міркую, што агулам стаўленне было, як і да адпаведнай сацыяльнай групы — рамеснікаў або духоўных асоб: святароў ці манахаў.

— Сёння кожны, хто хоча стаць мастаком, ведае, куды яму звярнуцца. А дзе можна было засвоіць патрэбныя навукі ў мінулыя эпохі, калі ніякіх профільных навучальных устаноў не існавала? — Пытанне складанае, бо даступныя нам гістарычныя крыніцы адказу на яго не даюць. Ды і што тут гаварыць: мы не ведаем не толькі біяграфіі ікананісіцаў, але ў пераважнай большасці выпадкаў і нават імёны. Ёсць хіба некалькі выключэнняў: так, Васіль Маркіявіч са Слупка меў звычай папісваць і датаваць абразы. Дзякуючы пошукавай працы даследчыкаў у архівах выстелілася, што ўмелы паходзіў з праваслаўнага куцшакаго ролу, вучыўся ў ікананісінай майстрыні Кіева-Пятчэрскай лаўры.

— Ды, міркуючы па ўсім, часцей за ўсё гэта была перамаінасць ад майстра да вучня. Не раз паўставалі і сямейныя дынастыі, што наогул звыклі для тых часоў. Скажам, захаваліся абразы бацькі Слава і сына Тохаша Міхалішкі, якія ў сярэдзіне XVIII стагоддзя працавалі на Валанды Палесці.

— У архівах мне ўдалося адшукаць кантракты на напісанне ікон з майстрам сярэдзіны XIX ст. Стэфанам Сулкоўскім. З аднаго дакумента вынікае, што бацька адмыслова быў уніікскім святаром і таксама стварэў пэўнае свята, ён і перадаў гэты ўмельства сыну, якому давалося працаваць ужо па скасаванні ўніі, калі храмы пераабсталяваліся згодна з новымі павямамі.

— Як ставіліся да мастакоў-ікананісіцаў у тагачасным грамадстве? Ші адчувалі да іх нейкі асаблівы пэўтэ? — Думам, адносіліся найперш як да "сваіх". Так бы мовіць, запанібрата. Але гэта дагчына ікананісіцаў з таго ж асяродка. Міркую, што агулам стаўленне было, як і да адпаведнай сацыяльнай групы — рамеснікаў або духоўных асоб: святароў ці манахаў.

— Сёння кожны, хто хоча стаць мастаком, ведае, куды яму звярнуцца. А дзе можна было засвоіць патрэбныя навукі ў мінулыя эпохі, калі ніякіх профільных навучальных устаноў не існавала? — Пытанне складанае, бо даступныя нам гістарычныя крыніцы адказу на яго не даюць. Ды і што тут гаварыць: мы не ведаем не толькі біяграфіі ікананісіцаў, але ў пераважнай большасці выпадкаў і нават імёны. Ёсць хіба некалькі выключэнняў: так, Васіль Маркіявіч са Слупка меў звычай папісваць і датаваць абразы. Дзякуючы пошукавай працы даследчыкаў у архівах выстелілася, што ўмелы паходзіў з праваслаўнага куцшакаго ролу, вучыўся ў ікананісінай майстрыні Кіева-Пятчэрскай лаўры.

— Ды, міркуючы па ўсім, часцей за ўсё гэта была перамаінасць ад майстра да вучня. Не раз паўставалі і сямейныя дынастыі, што наогул звыклі для тых часоў. Скажам, захаваліся абразы бацькі Слава і сына Тохаша Міхалішкі, якія ў сярэдзіне XVIII стагоддзя працавалі на Валанды Палесці.

— У архівах мне ўдалося адшукаць кантракты на напісанне ікон з майстрам сярэдзіны XIX ст. Стэфанам Сулкоўскім. З аднаго дакумента вынікае, што бацька адмыслова быў уніікскім святаром і таксама стварэў пэўнае свята, ён і перадаў гэты ўмельства сыну, якому давалося працаваць ужо па скасаванні ўніі, калі храмы пераабсталяваліся згодна з новымі павямамі.

— У архівах мне ўдалося адшукаць кантракты на напісанне ікон з майстрам сярэдзіны XIX ст. Стэфанам Сулкоўскім. З аднаго дакумента вынікае, што бацька адмыслова быў уніікскім святаром і таксама стварэў пэўнае свята, ён і перадаў гэты ўмельства сыну, якому давалося працаваць ужо па скасаванні ўніі, калі храмы пераабсталяваліся згодна з новымі павямамі.

— Ці можна казаць пра нейкія рэгіянальныя школы ікананісіу? Калі так, чым яны адрозніваліся? — Сто гадоў таму пачынальнік беларускага мастацтвазнаўства Мікола Шчакавіч акрэсліваў некалькі з тых школ, грунтоўнае на вядомым яму матэрыяле: маглёўскаю, вібеўскаю... Сапраўды, такі буйны праваслаўны горад, як Маглёў, канешне, доўгі час з'яўляўся ікананісіным цэнтрам, там існавала перамаінасць, і можна гаварыць пра маглёўскую школу. Верагодна, што яшчэ ў адным праваслаўным цэнтры — Слупку — становішча было падобнае.

— У якасці перамаінарні часта выкарыстоўвалі граворы — творы тыражынай графікі на той час ужо з'яўляліся дастаткова распаўсюджанымі. Асабліва папулярнымі ў якасці ўзораў былі выданыя Кіева-Пятчэрскай лаўры. Дарчы, імі

ахвотна карысталіся і ўнііты, хаці і мелі свае магучыя друкарні — скажам, тую ж Супрасльскую. Трапілі ў нашы краі і захольнаеўрапейскія ўзоры, якія таксама становіліся крыніцай пераімаання.

— Значыць, у аснове ўсё ж было прафесійнае мастацтва? — Так, самавукі-ікананісіцы часам перамаілівалі прафесійныя граворы ледзь не адзін у адзін — прынамсі, наколькі ўмелі. Але куды часцей гэтыя ўзоры толькі бралі за аснову і творча пераасэнсавалі. Кампазіцыя тыя сама, эстэтыка, сімволіка... Але тыпажы ўжо нашы, мясцовыя. Дэталі інтэр'ера, архітэктурна, прадметы побыту шалкам адпавядалі нашаму асяродку.

— Унікае пэўнае дылема: з аднаго боку, упісанасць у агульную хрысціянскую традыцыю, з іншага — унікальны аўтарскі візуальны досвед... — Зразумела, у ікананісе ёсць абавязковыя элементы для пэўных сюжэтаў: склад перамаінаж, атрыбуты, якія традыцыйна належаць тэродам для якіх паказваюць, што ёсць хто, кажам, Юдэў ў "Тайнай вячэры" мы называем дзякуючы мяшчыку з грашма, схававанаму за спінай. Але пры гэтым могуць прыгэтыць і дадатковыя, неабавязковыя элементы. Прыкладам, стол сервіраваны так, як было зведзена ў нас пару соеных гадоў таму, нават відэльцы і нажы раскладзены. Мабыць, мастак без задняй думкі адлюстроўваў знаёмую рэалію.

— Ці часта сустракаюцца такія мілья неаўмаінасці асуды? — Так, гэта зусім не рэдкасць. Скажам, на іконах Раства Хрыстова можна убачыць тыя традыцыйныя паскі, якімі павязвалі ставітых у палюшці немаўлят беларускія мамы. А на аднім фоне — хаты, крытыя саломай або драйкамі... Даволі часта трапіліся збанкі ды іншы посуд, характэрны для таго часу.

— Ці можна казаць пра нейкія рэгіянальныя школы ікананісіу? Калі так, чым яны адрозніваліся? — Сто гадоў таму пачынальнік беларускага мастацтвазнаўства Мікола Шчакавіч акрэсліваў некалькі з тых школ, грунтоўнае на вядомым яму матэрыяле: маглёўскаю, вібеўскаю... Сапраўды, такі буйны праваслаўны горад, як Маглёў, канешне, доўгі час з'яўляўся ікананісіным цэнтрам, там існавала перамаінасць, і можна гаварыць пра маглёўскую школу. Верагодна, што яшчэ ў адным праваслаўным цэнтры — Слупку — становішча было падобнае.

— У якасці перамаінарні часта выкарыстоўвалі граворы — творы тыражынай графікі на той час ужо з'яўляліся дастаткова распаўсюджанымі. Асабліва папулярнымі ў якасці ўзораў былі выданыя Кіева-Пятчэрскай лаўры. Дарчы, імі

наішасцей заўважыць хіба спецыяліст: яны не заўсёды тыпажа вытанчана былі, напрыклад, маюць дачыненне да тэхналогіі. Скажам, ікананісі таго ж Палесся адрозніваецца па спосабе афармлення фону, які на ўходзе звычайна быў ляпны, выпуцкі, а на захадзе — загляблены, прамазны.

— Калі гаварыць менавіта пра народную школу, то ішпер дакладна вызначана адна — у паселішчы Бабчына на Гомельшчыне. Яна сфарміравалася ў больш позні час, чым папярэдняя, — нельзе ў канцы XVIII стагоддзя — і праіснавала даўжэй: яе прадастаўнікі, браты Герарковы, працавалі да 1920-х. Творчасць гэтай школы пры лобым падыходзе можна смела называць народнай, бо і майстры мелі адпаведнае паходжанне, і ў вырабы актыўна пайшлі ў масы ў XIX ст. — такія іконы былі не толькі ў храмах, але і ў хатах.

— Ці сустракаюцца на беларускіх абразях арыгнальныя сюжэты, упісаныя толькі нашаму скарваленаму мастацтву? — Хіба зраўнаю, бо асноўнай частка сюжэтаў была пашырана па ўсім хрысціянскім свеце. Калі казаць пра тыя, што складалі менавіта на нашых землях, то можна прыгадаць, напрыклад, ікону 1852 года ў Музеі старажытна-беларускай культуры, якая распавядае пра шудоўнае з'яўленне абраза Божай Маці Ляснянскай. Паступкі заўважылі на дрэве дзівоўнае ззянне, вырашліны паглядзець, што там, — і сирод лісіця убачылі ікону.

— Мне, па чырасці, падалося, што на абразе адлюстравана з'яўленне знакамітай Жыровіцкай Багародзіцы... — Многія так і думалі, чым больш і легенды вельмі падобныя: паступкі, дрэва... Ікона Маці Божай Жыровіцкай таксама адлюстравала дакладную гісторыю. Іншая справа — падобныя сюжэты сустракаліся неаднойчы. Ляснянскі абраз паходзіць з мясцовасці на самай мяжы Беларусі і Польшчы. На жаль, пра яго сёння мала хто ведае.

— Якія незвычайныя лёсы складаліся ў беларускіх абразоў? — Ведаецца, у беларускіх варункх будаць самы нестандартны выпадак — гэта калі ікона прывяса ўвесь час у храме, для якога былі створана, і ніхто яе там не чапаў. Праз розныя гістарычныя ператварэнні абсалютнай большасці абразоў — прынамсі тых, пра якія мы нешта ведаем, — давалося ладна павандраваць.

— Паказальны лёс групы ікон з царкоўнае.

— Пазней даследчыкі пачалі здаваць і іншую школу — захольнаеўрапейскую. Але пра такія абагульненыя з'яўленні можна спрачацца, бо няма сумневу, што ікананісіным цэнтры там прысутнічала некалькі ікон: прыкметна адрозніваюцца. Да ўсяго рэгіянальныя асаблівасці

Абраз "Тайная вячэра". Палатно, алей. З царквы Св. Параскевы в. Чаравачыні Глыбоцкага р-на Вібеўскай вобл., канец XVIII — пачатак XIX ст. Музей старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі

наішасцей заўважыць хіба спецыяліст: яны не заўсёды тыпажа вытанчана былі, напрыклад, маюць дачыненне да тэхналогіі. Скажам, ікананісі таго ж Палесся адрозніваецца па спосабе афармлення фону, які на ўходзе звычайна быў ляпны, выпуцкі, а на захадзе — загляблены, прамазны.

— Калі гаварыць менавіта пра народную школу, то ішпер дакладна вызначана адна — у паселішчы Бабчына на Гомельшчыне. Яна сфарміравалася ў больш позні час, чым папярэдняя, — нельзе ў канцы XVIII стагоддзя — і праіснавала даўжэй: яе прадастаўнікі, браты Герарковы, працавалі да 1920-х. Творчасць гэтай школы пры лобым падыходзе можна смела называць народнай, бо і майстры мелі адпаведнае паходжанне, і ў вырабы актыўна пайшлі ў масы ў XIX ст. — такія іконы былі не толькі ў храмах, але і ў хатах.

— Ці сустракаюцца на беларускіх абразях арыгнальныя сюжэты, упісаныя толькі нашаму скарваленаму мастацтву? — Хіба зраўнаю, бо асноўнай частка сюжэтаў была пашырана па ўсім хрысціянскім свеце. Калі казаць пра тыя, што складалі менавіта на нашых землях, то можна прыгадаць, напрыклад, ікону 1852 года ў Музеі старажытна-беларускай культуры, якая распавядае пра шудоўнае з'яўленне абраза Божай Маці Ляснянскай. Паступкі заўважылі на дрэве дзівоўнае ззянне, вырашліны паглядзець, што там, — і сирод лісіця убачылі ікону.

— Мне, па чырасці, падалося, што на абразе адлюстравана з'яўленне знакамітай Жыровіцкай Багародзіцы... — Многія так і думалі, чым больш і легенды вельмі падобныя: паступкі, дрэва... Ікона Маці Божай Жыровіцкай таксама адлюстравала дакладную гісторыю. Іншая справа — падобныя сюжэты сустракаліся неаднойчы. Ляснянскі абраз паходзіць з мясцовасці на самай мяжы Беларусі і Польшчы. На жаль, пра яго сёння мала хто ведае.

— Якія незвычайныя лёсы складаліся ў беларускіх абразоў? — Ведаецца, у беларускіх варункх будаць самы нестандартны выпадак — гэта калі ікона прывяса ўвесь час у храме, для якога былі створана, і ніхто яе там не чапаў. Праз розныя гістарычныя ператварэнні абсалютнай большасці абразоў — прынамсі тых, пра якія мы нешта ведаем, — давалося ладна павандраваць.

— Паказальны лёс групы ікон з царкоўнае.

— Пазней даследчыкі пачалі здаваць і іншую школу — захольнаеўрапейскую. Але пра такія абагульненыя з'яўленні можна спрачацца, бо няма сумневу, што ікананісіным цэнтры там прысутнічала некалькі ікон: прыкметна адрозніваюцца. Да ўсяго рэгіянальныя асаблівасці

Абраз "Каравананне Божай Маці". Дошы, алей. Бабціцкая школа (Бабціцкі цынтэ) в. Бабчына Чароўскага р-на Гомельскай вобл., канец XVIII — пачатак XIX ст. Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь

наішасцей заўважыць хіба спецыяліст: яны не заўсёды тыпажа вытанчана былі, напрыклад, маюць дачыненне да тэхналогіі. Скажам, ікананісі таго ж Палесся адрозніваецца па спосабе афармлення фону, які на ўходзе звычайна быў ляпны, выпуцкі, а на захадзе — загляблены, прамазны.

— Калі гаварыць менавіта пра народную школу, то ішпер дакладна вызначана адна — у паселішчы Бабчына на Гомельшчыне. Яна сфарміравалася ў больш позні час, чым папярэдняя, — нельзе ў канцы XVIII стагоддзя — і праіснавала даўжэй: яе прадастаўнікі, браты Герарковы, працавалі да 1920-х. Творчасць гэтай школы пры лобым падыходзе можна смела называць народнай, бо і майстры мелі адпаведнае паходжанне, і ў вырабы актыўна пайшлі ў масы ў XIX ст. — такія іконы былі не толькі ў храмах, але і ў хатах.

— Ці сустракаюцца на беларускіх абразях арыгнальныя сюжэты, упісаныя толькі нашаму скарваленаму мастацтву? — Хіба зраўнаю, бо асноўнай частка сюжэтаў была пашырана па ўсім хрысціянскім свеце. Калі казаць пра тыя, што складалі менавіта на нашых землях, то можна прыгадаць, напрыклад, ікону 1852 года ў Музеі старажытна-беларускай культуры, якая распавядае пра шудоўнае з'яўленне абраза Божай Маці Ляснянскай. Паступкі заўважылі на дрэве дзівоўнае ззянне, вырашліны паглядзець, што там, — і сирод лісіця убачылі ікону.

— Мне, па чырасці, падалося, што на абразе адлюстравана з'яўленне знакамітай Жыровіцкай Багародзіцы... — Многія так і думалі, чым больш і легенды вельмі падобныя: паступкі, дрэва... Ікона Маці Божай Жыровіцкай таксама адлюстравала дакладную гісторыю. Іншая справа — падобныя сюжэты сустракаліся неаднойчы. Ляснянскі абраз паходзіць з мясцовасці на самай мяжы Беларусі і Польшчы. На жаль, пра яго сёння мала хто ведае.

— Якія незвычайныя лёсы складаліся ў беларускіх абразоў? — Ведаецца, у беларускіх варункх будаць самы нестандартны выпадак — гэта калі ікона прывяса ўвесь час у храме, для якога былі створана, і ніхто яе там не чапаў. Праз розныя гістарычныя ператварэнні абсалютнай большасці абразоў — прынамсі тых, пра якія мы нешта ведаем, — давалося ладна павандраваць.

— Паказальны лёс групы ікон з царкоўнае.

Ілья СВІРЫН

ВІЦЕБСКАЯ АБЛАСНАЯ ФІЛАРМОНІЯ

г. Віцебск, вул. Леніна, 69, тэл. касы: 8 0212 368387, сайт: vitebsk-filby

• Прадстаўленне "Карамелька і Гарошынка ў космасе" (3+) у межах праекта "Філармонія — дзецям". 30 красавіка ў 11.00.

УНП 300149385

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7, тэл.: 8 017 3654237, 8 017 3576627, пошта: kupalabitel@mail.ru

• Камедыя ў 2 дзехах "Паўлінка" (12+). Галоўная сцена. 24 красавіка ў 19.00.
• Містычная легенда пра каханне ў 1 дзеі "Чорная панна Нясвіжа" (12+). Галоўная сцена. 26 красавіка ў 19.00.
• Трагікамедыя "Апошні атракцыён" (16+). Прэміера. Галоўная сцена. 27 красавіка ў 19.00.

• Драматычная балада "Не пакідай мяне" (12+). Галоўная сцена. 29 красавіка ў 18.00.
• Прадстаўленне "Музыка душы" (0+). Камінная зала. 29 красавіка ў 19.00.
• Трагедыя "У спісах не значыцца" (12+). Галоўная сцена. 30 красавіка ў 18.00.

УНП 100377901

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1, 8 017 2431041 (каса), 8 017 3615493

• Балет у 2 дзехах "Жызэль" (12+). 22 красавіка ў 18.00.
• Канцэрт "Вялікодныя песні" (6+). Да 90-гадовага юбілею Вялікага тэатра Беларусі. 22 красавіка ў 18.30.
• Опера ў 2 дзехах з пралогам і эпілогам "Князь Ігар" (12+). 23 красавіка ў 18.00.
• Опера ў 2 дзехах "Даікае палаванне караля Стэха" (12+). 26 красавіка ў 19.00.
• Канцэрт "Музыка рэнесансу і барока" (12+). 26 красавіка ў 19.30.

• Балет у 1 дзеі па матывах рускіх народных казак "Жар-птишка" (12+). 27 красавіка ў 19.00.
• Балет у 1 дзеі "Шэразада" (12+). 27 красавіка ў 20.30.
• Опера ў 3 дзехах "Юген Анегін" (12+). 28 красавіка ў 19.00.
• Балет у 2 дзехах "Лебядзінае возера" (12+). 29 красавіка ў 18.00.
• Канцэрт Viva l'Italia, Viva l'Amore (12+). 29 красавіка ў 18.30.
• Опера ў 5 дзехах "Фаўст" (12+). 30 красавіка ў 18.00.

УНП 191081322

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕЙКІ ТЭАТР "ЛЯЛЯ" БЕЛАРУСЬ

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2, тэл.: 8 0212 669077 (каса)

• Жарт у 2 дзехах паводле беларускай народнай казкі "Піліпка і Ведзьма" (5+). 22 красавіка ў 11.00.
• Інтэрактыўная казка ў 1 дзеі "Вясёлы Дарэфей" (3+). 23 красавіка ў 11.00.
• Свята "Лялькі". Казка-прыпавесць у 1 дзеі "Кашчэй з каменчыкамі" (7+). 27 красавіка ў 18.00.

• Свята "Лялькі". Тэатральны капюскі (12+). Прэміера. 29 красавіка ў 18.00.
• Свята "Лялькі". Казка-фантазія ў 1 дзеі "Каля-Малы" (4+). 30 сакавіка ў 11.00.
• Народная камедыя ў 1 дзеі "Пятрушка" (6+). Спектакль у фэе тэатра. 30 сакавіка ў 11.00.

УНП 30001869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20, тэл.: 8 017 3970163 (экскурсійнае бюро)

• Пастаянная экспазіцыя.
• Інтэрактыўная лекцыя "Мастацтва як тэрапія". 22 красавіка.
• Выставачны праект "Вобраз Радзімы ў творах беларускіх мастакоў XVII—XXI стст.". Выставачны корпус, вул. К. Маркса, 24. Да 23 красавіка.
• Выстава "Хатынь. Да 80-годдзя трагедыі" з калекцыі музея і прыватных збораў. Да 24 красавіка.
• Выстава жывапісу "Вобразы Кітая" Хань Юйчэна — жывапісца, фатографіа, каліграфіа, даследчыка з Кітайскай нацыянальнай акадэміі мастацтваў, ганаровага прафесара Санкт-Пецярбургскай акадэміі мастацтваў імя Ільі Рэпіна. Да 1 мая.

• Выстава "Віталіа Канстанцінавіч Цвірка. Да 110-годдзя з дня нараджэння". Да 21 мая.
• Выстава "Барыс Кустодзіев", прымеркаваная да 145-годдзя з дня нараджэння выбітнага жывапісца, аднаго з арыгінальных майстроў рускага мастацтва канца XIX — першай чвэрці XX стагоддзя. Да 21 мая.
• Экскурсіі: "Самыя-самыя..." (6+), "Якога колеру зіма?" (6+), "Віды і жанры ў выяўленчым мастацстве" (6+), "Казкі Усходу" (10+), "Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+), "Партрэты даўняй мінулы палкалення..." (10+), "Пяць моў каханна" (16+), "Жаночы партрэт" (16+), "Мінск у Музеі" (16+). Праводзіцца заўсёды.

УНП 100377771

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ"

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а, тэл.: 8 017 3637796, 8 017 3588878

• Пастаянная экспазіцыя.
• Выстава "Жаночыя вобразы". Да 10 мая.
• Экскурсія "Шлях мастака Валенція Ваньковіча". Папярэдні запіс. Праводзіцца заўсёды.
• Экскурсія "Сядзібны партрэт". Папярэдні запіс.

Праводзіцца заўсёды.
• Спектакль тэатра ценяў "Шляхці Завальня, або Беларусь у фантастычных апаўданах. Белая сарока". Папярэдні запіс.
Праводзіцца заўсёды.

УНП 100377771

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЭВЕ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён, тэл.: 8 017 5074468

• Пастаянная экспазіцыя.
• Праграма "Каляды ў музеі". Праводзіцца заўсёды.
Працягласць — 2–2,5 гадзіны. Папярэдні запіс абавязковы.

УНП 100377771

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЭВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37, тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

• Пастаянная экспазіцыя.
• Выстава "Жаночы род". Да 28 мая.
• Art-lectorium "Зразумелае мастацтва". Праводзіцца заўсёды.
Падрэафікс на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 0222 650203, 8 0222 658800.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19, тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660, 8 029 55190511, 8 029 1903149

Палацавы ансамбль
• Культурнае мерапрыемства "Музычнае падарожжа ў мінулае" падчас акцыі "Вясенняя імпрэза ў палацы", 29 і 30 красавіка.
• Выстава "Недзе прыметны зворат". Часовая экспазіцыя аўтарскіх лялек, прысвечаных пісьменнікам і пэдагогам XIX—XX стагоддзяў, ад сяброў Міжнароднай гільдыі майстроў (Санкт-Пецярбург). Малая выставачная зала. Да 28 мая.
• Выставачны праект "Перавтораньня ў попл. Генцынд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны". Экспазіцыянае зала першага пусковага комплексу.
• Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырыманіі нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.

Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейска, 1)
• Персанальная выстава мастачкі Аліны Бароўскай "Карункі мінулага". Да 26 красавіка.
Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3)
Пастаянная экспазіцыя
• "Гарадское самакраванне ў Нясвіжы ў XVIII — 1-й палове XIX стст.".
• "Нясвіж у міжваенны час. Людзі і падзеі".
• Калекцыя гадзіннікаў XIX—XX стст. "Культура часу".
3 фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы
• Квэсты: "Безаблічны артэфакт", "Карта сямі каралеўстваў", "Музейны дэтэктыў", "Музейнае расследаванне".
• Культурныя мерапрыемствы: "Прыём у кнігні", "Дзень нараджэння ў Ратушы" (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
• Сюжэтна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіянаў" (група да 25 чалавек).
• Гульня-знаёмства "Музейка аб музеі" (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
• Гульнявая праграма "Вывуктасы" (група да 25 чалавек).

Падрэафікс на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

Наш Telegram-канал. Далучайцеся!

УНП 600207920

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г. п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць, тэл.: 8 01596 36290, 8 01596 36270

• Пастаянная экспазіцыя.
• Квэст "Белы слон". Разлічаны на адначасова ўдзел ад 15 да 50 чалавек, размеркаваныя па камандах ад 1 да 5 асоб.
22 красавіка ў 15.30.
• Часовая экспазіцыя "Святліс, святліс, великий день...". Великодныя паштоўкі, прадметы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва XIX—XX стст. з фондаў Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі. Да 28 красавіка.
• Выстава "ARMATUS. Ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспеваў і зброі" (0+). Паўночны корпус. Да 31 жніўня.
• Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
• Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей

і дарослых.
• Экскурсія для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
• Сямейная квэст-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка".
• Музейныя заняткі для дзяцей сродняга школьнага ўзросту: "Святлочная трава для князя па старадаўнім рэцэпце", "Асабістае жаночае касцюма XVIII ст.", "Арганізацыя воіска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст.", "Печы з каробкавай кафлі XVI—XVII стст. у палацы князю Радзівілаў".

26 красавіка гасцям музея дзецца права лётнага наведвання экспазіцыі і выставы, створаных на аснове ўласных фондаў устаноў.

УНП 590201541

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАУНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8, тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792, 8 017 3271166

• Пастаянная экспазіцыя.
• Часовая выстава "Слова пра Героя" да 89-й гадавіны заснавання звання Героя Савецкага Саюза і да Дня Перамогі.
3 28 красавіка да 31 мая.
• Выстава "Вызваленне Еўропы" ў рамках міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі", які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых краін.
• Анлайн-выстава "Трагедыя народаў".
• Часовая экспазіцыя "У бялах за Айчыну. Дзейнасць спецгруп

НКУС — НКДБ СССР — БССР на акупаванай тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 1941—1944 гг." у філіяле музея — ВГК "Старая мяжа".
• Часовая экспазіцыя "Беларусь жыве, Беларусь амагаецца" ў філіяле Установы — ВГК "Старая мяжа".
У продаж паступілі сертыфікаты на наведванне музея з экскурсіямі і без яе. Ёсць абнавілены: "Сямейны", "Дзіццячы", "Для дарослых і старшакласнікаў". Падрэафікс на сайце warmuseum.by.

УНП 100235472

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47, тэл.: 8 017 2427814, час працы: аўтарак — нядзеля з 12.00 да 20.00

• Выставачны праект "Сны пра Японію". Да 18 чэрвеня.
г. Мінск, вул. Някрасава, 3, тэл.: 8 017 2350331, час працы: серада — нядзеля з 12.00 да 20.00

• Выстава "ГЛЕБА", прымеркаваная да 115-гадовага юбілею народнага мастака А. К. Глебава. Да 30 красавіка.
• Выстава "Здравствуйте, господин Ван Го!" Да 30 красавіка.

УНП 192543414

Міністэрства культуры

Да Дня абароны дзяцей праводзіць дабрачынную акцыю па закупцы піяніна "Беларусь" для арганізацыі культуры і ўстаноў адукацыі ў сферы культуры. Арганізатарам з'яўляецца ўстанова адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў". Запрашаем паўдзельнічаць! Рэзультаты для пералічэння грашовых сродкаў!
Установа адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў", Рэспубліка Беларусь, 220007, г. Мінск, вул. Рабкораўская, 17. ВУЯЗ АКВВ 3642 9000 4629 3000 0000. Банк: ААТ "ААБ «Беларусбанк»", г. Мінск, пр-т Дзяржынскага, 18; БИК АКВВВУ2Х. УНП 100286677. Акцыя праходзіць да 25 мая 2023 года.

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: 8 017 3970163, 8 025 6677819.

З п'яніннай размяшчэння рэкламы звяртаецца па тэлефоне 8 017 2860797 або на электронную пошту reklama@kultura-info.by.

КУЛЬТУРА logo and contact info: Сайт: kultura-info.by, E-mail: kim@kultura-info.by

ШТО ДІЦЬНЕВА ГАТОВАЦКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА. ДЛІА ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальніца — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавельная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". Дырэктар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч. Рэдакцыя газеты "Культура": Галоўны рэдактар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч. Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Іванавіч. Акадэмічны сакратар — Галіна МАЛІНУСКАЯ.

Рэдактары аддзелаў — Віктар ПАУРЫШ, Юген РАГІН. Аглядальнікі рэдакцыі: Югенія ГАБЕЦ, Антон РУДАК, Ганна САКАЛОВА, Ілья СВІРЫН, Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ, Давід ШЭЛІКА, Эміцер ЮРКЕВІЧ, Настася ЮРКЕВІЧ. Літаратурны рэдактар — Мацвей ЗАЙЦАУ. Мастацкі рэдактар — Марына ПЯРКОУСКАЯ.

Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: 8 017 2860797, 8 017 3345723. Тэлефон-факс: 8 017 3345741. Бухгалтэрыя: 8 017 3345735. Рэкламы аддзел: 8 017 2860797. * — матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2023.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштартыя звесткі (нумар, дату выдання, кілі і калі выданыя пашпарт, асобны нумар, асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупакі не рэдакцыйна і не вяртаюцца. Мержаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Падпісныя індэкс: 63875, 638752, 63879. Ільготныя на паўгоддзе: 63872, 638722 (зніжка 15%), Камплект (газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"): 63874, 638742 (зніжка 10%). Рэзнічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 21.04.2023 у 18.00. Замова № 699. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавештва «Беларускі Дом друку»": 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Наклад 3166.